

MŁODZI

filmują swoje miasto

Przewodnik do realizacji projektów
filmowo-społecznych
o życiu lokalnej społeczności

metodologia
i scenariusze zajęć

Otwieraj
na kulturę

CENTRUM EDUKACJI
OBYWATELSKIEJ

Młodzi filmują swoje miasto. Przewodnik do realizacji projektów filmowo-społecznych o życiu lokalnej społeczności

Projekt współfinansowany jest przez Unię Europejską w ramach programu Erasmus+.

Erasmus+

CENTRUM EDUKACJI
OBYWATELSKIEJ

SPIS TREŚCI

---

1. Wstęp	4
2. Drzewo decyzyjne	6
3. Filmowa opowieść o mieście	8
4. Edukacja włączająca a działania twórcze	10
5. Scenariusze działań do pracy z kolekcją filmów „Shortcut – młodzi filmują swoje miasto”	15
• Radość w ludziach	16
• Lato i cała reszta	37
• Ubierz mnie	51
• Hydebank	66
• Nina	84
• Klub piłkarski Nefta	102
6. Przykładowe formularze przekazania praw do wizerunku	116

1.

WSTĘP

Z przyjemnością prezentujemy Państwu zestaw kreatywnych narzędzi edukacyjnych, który umożliwi przeprowadzenie razem z uczniami i uczennicami jedynego w swoim rodzaju projektu filmowego. Został on przygotowany przez trzy organizacje partnerskie uczestniczące w europejskim projekcie „Shortcut – młodzi filmują swoje miasto”: Centrum Edukacji Obywatelskiej z Polski, The Nerve Centre z Irlandii Północnej, Arte Urbana Collectif z Bułgarii oraz ich lokalnych partnerów – szkoły (Technikum nr 4 z Bytomia, High school Kliment Ohridski in Lovech, Aquinas Diocesan Grammar School, Belfast), biblioteki (Biblioteka Regionalna prof. Benyo Tsonev i jej centrum dla wolontariuszy, Northern Ireland Screen Digital Film Archive), centra kreatywne (Bytomskie Centrum Kultury BE-CEK) i domy kultury (Lokal w Bytomiu, Ballynafeigh Community Development Association, Belfast i Belfast South Community Resources).

Materiały zawarte w tym zestawie można wykorzystać na lekcji z filmem, jak również do przeprowadzenia projektów artystycznych zachęcających uczniów i uczennice do refleksji nad życiem ich społeczności lokalnej. Podstawę zestawu narzędzi stanowi sześć filmów krótkometrażowych prezentujących odmienne spojrzenie na relacje społeczne. Ich autorzy proponują różnorodne style i formy filmowe, a także opowiadają intrygujące historie. Mają one przyciągnąć uwagę uczniów i uczennic w Państwa klasach, wywołać emocje i pobudzić ich do myślenia. Materiały dodatkowe, tj. scenariusze lekcji, plany warsztatów społecznych i instrukcje kreatywnych zadań, wzmocnią to oddziaływanie, stanowiąc elastyczne rusztowanie, które można (roz)składać w zależności od potrzeb. Pozwoli ono w pełni wykorzystać potencjał doświadczenia filmowego i twórczych praktyk w lokalnym środowisku. Zrealizują z nim Państwo różnorodne cele edukacyjne, m.in. trening kompetencji społeczno-emocjonalnych, kurs edukacji filmowej, a także angażujący projekt młodzieżowy.

Ta ostatnia, najbardziej rozbudowana formuła to kompleksowy program, w którym refleksja nad językiem sztuki i praktyczne eksperymenty filmowe prowadzą do wzrostu świadomości społecznej, krytycznego myślenia oraz poczucia włączenia i upodmiotowienia. Odzwierciedla ona doświadczenia autorów pochodzących z różnych środowisk zawodowych – NGO-sów, szkół, centrów kreatywnych, bibliotek, domów kultury i archiwów cyfrowych oraz z różnych ekosystemów edukacji filmowej i kulturowej. Korzystając z zasobów w ten zaawansowany sposób, zyskają Państwo możliwość nawiązania kreatywnego partnerstwa z lokalnymi organizacjami i przeprowadzenia projektu, w którym młodzież będzie ćwiczyć uważną obserwację i wyrażanie siebie w swoim środowisku społecznym. Zestaw przeprowadzi Państwa krok po kroku od pokazów i szkoleń w klasach (miejsce: szkoła), przez spotkania z lokalnymi aktywistami i historykami (miejsce: biblioteka, dom kultury), aż po etap końcowy, czyli kreatywne zadania, w których uczniowie i uczennice używają kamer, by inaczej spojrzeć na otaczający ich świat (miejsce: dom kultury, muzeum, kino, inna przestrzeń w sąsiedztwie).

Jeśli tylko jest to możliwe w Państwa placówce, zachęcamy gorąco do wyruszenia w tę podróż. Zaangażowanie uczniów w tak głębokie doświadczenie twórcze może mieć trwały wpływ na to, jak czują się oni w społeczeństwie, czy i jak angażują się w demokratyczne podejmowanie decyzji. Stworzenie własnego, niepowtarzalnego portretu miejsca, w którym żyją, wzmocni ich nie tylko jako twórców, ale także jako członków swojej własnej społeczności. Będzie to dla nich niezapomniana i niezwykle potrzebna edukacja.

2.

DRZEWO DECYZYJNE

Zestaw zawiera różne rodzaje materiałów i może być zaadaptowany do konkretnych potrzeb. W najbardziej rozbudowanej wersji ma być podstawą projektu filmowo-społecznego realizowanego w sześciu etapach, z których każdy obejmuje:

- a. lekcję opartą na projekcji filmu,
- b. warsztat społeczny, podczas którego uczniowie i uczennice spotykają się z pasjonatami historii lokalnej i kultury,
- c. zadanie twórcze realizowane wspólnie z mentorem/mentorką, którym(-ą) może być lokalny(a) artysta(-tka) lub filmowiec(-czyni) lub ktoś z lokalnego ośrodka kultury.

W trakcie realizacji projektów uczniowie zastanawiają się nad swoją okolicą i – zadanie po zadaniu gromadzą materiały audiowizualne. Zaprezentowane instrukcje do zadań kreatywnych pomogą im stworzyć, a następnie przemyśleć materiał i zdecydować, jak powinna wyglądać i wybrzmieć ich intymna opowieść o społeczności. Może być ona po prostu kolekcją krótkich wypowiedzi filmowych, które będzie łączył wspólny temat lokalności. Może być jedną spójną wypowiedzią, zmontowaną z zebranych materiałów, lub zupełnie odrębnym filmem, który powstałby jako kreatywna odpowiedź na badania w przestrzeni lokalnej.

Zaprezentowane w pakiecie materiały dydaktyczne mogą być jednak wykorzystane w inny sposób, np. jako podstawa do lekcji wynikających z programu nauczania lub prostszego projektu, realizowanego w ramach szkoły. Stworzyliśmy drzewo decyzyjne, które pomoże podjąć decyzję, które części projektu wdrożą Państwo w swojej praktyce

Życzymy powodzenia!

Do czego potrzebne są Panu/Pani nasze materiały?

Potrzebuję narzędzi do realizacji podstawy programowej.

Bez obaw, filmy i scenariusze lekcji zawarte w zestawie łatwo można wpasować w realizację podstawy programowej rozmaitych przedmiotów i zajęć szkolnych, w tym w program profilaktyczno-wychowawczy dla młodzieży w wieku od 12 do 18 lat.

Mogę poświęcić więcej czasu na bardziej rozwinięty projekt.

Świetnie! Mamy właśnie to, czego Pan/Pani potrzebuje. Pomysł na przeprowadzenie przemysłowego, kompletnego projektu z młodzieżą, który pozwoli przejść od refleksji na lekcjach do wyjątkowej twórczej eksploracji w terenie. Wyjątkowej, bo inspirowanej inkluzywną perspektywą na społeczność. Twórczej, ponieważ jej celem będzie stworzenie Waszej własnej wypowiedzi o najbliższym otoczeniu.

Którą część programu nauczania chciałby Pan / chciałby Pani przeprowadzić na podstawie materiałów?

Materiały chciałabym/chciałbym wykorzystać do edukacji przedmiotowej.

Materiały obejmują różnorodne zagadnienia i umiejętności, które występują w programie nauczania takich przedmiotów jak język polski, języki obce nowożytne, historia, wiedza o społeczeństwie, historia i teraźniejszość, filozofia oraz lekcje przyrodnicze realizowane metodą projektu. Na przykład – skupienie się na formie filmu wzbogaci Państwa edukację językową, a zagłębienie się w problematykę społeczną obecną w filmach i model inkluzji przedstawiony w materiałach pomocniczych, wzmocni Państwa lekcje wiedzy o społeczeństwie

Czy mogą Państwo zaangażować w projekt partnerów zewnętrznych (np. lokalną bibliotekę, dom kultury, miejsce aktywności lokalnej)?

Materiały chciałabym/chciałbym mieć w swoim projekcie partnerów zewnętrznych i rzeczywiście mam możliwość rozpoczęcia takiej współpracy.

Fantastycznie! Zestaw narzędzi ma być rozwijany trzema uzupełniającymi się ścieżkami. Poprzez lekcje szkolne oparte na krótkich filmach, poprzez spotkanie lub warsztaty edukacji społecznej, poprzez praktykę twórczą. Rozłożenie zadań pomiędzy partnerów specjalizujących się w powyższych dziedzinach i działaniach stworzy unikalną synergię zasobów i doświadczeń.

Szukam narzędzi do edukacji społeczno-emocjonalnej.

Może jednak mogliby Państwo zaprosić jakichś gości do współpracy w szkole? Kogoś, kto mógłby podzielić się swoją pasją do lokalnej historii, jakiegoś lokalnego artystę lub filmowca? Nie ma nadal takiego kogoś? Sprawdźcie Państwo u nas, w jednej z trzech organizacji partnerskich, które działają w naszym kraju! Zasoby projektu na pewno staną się częścią naszych regularnych działań i tak samo może być z Waszym lokalnym projektem. Choc wiemy, że to Państwo i uczniowie jesteście najważniejszymi ekspertami w tej edukacyjnej przygodzie, to jakiś rodzaj mentoringu może zrobić prawdziwą różnicę. Porozmawiajmy o tym.

Nie. Będę pracować nad projektem korzystając wyłącznie z zasobów szkoły.

Może jednak mogliby Państwo zaprosić jakichś gości do współpracy w szkole? Kogoś, kto mógłby podzielić się swoją pasją do lokalnej historii, jakiegoś lokalnego artystę lub filmowca? Nie ma nadal takiego kogoś? Sprawdźcie Państwo u nas, w jednej z trzech organizacji partnerskich, które działają w naszym kraju! Zasoby projektu na pewno staną się częścią naszych regularnych działań i tak samo może być z Waszym lokalnym projektem. Choc wiemy, że to Państwo i uczniowie jesteście najważniejszymi ekspertami w tej edukacyjnej przygodzie, to jakiś rodzaj mentoringu może zrobić prawdziwą różnicę. Porozmawiajmy o tym.

3.

FILMOWA OPowieść O Mieście

Nasze podejście do edukacji filmowej, opracowane specjalnie na potrzeby projektu, obejmuje oglądanie filmów krótkometrażowych na lekcji i ich omawianie, włączenie refleksji z seansów do warsztatów społecznych, a wreszcie proponowanie uczniom i uczennicom twórczej praktyki filmowej. Według nas, praktyka jest jedynym sposobem, aby w pełni zrozumieć język filmowy i głębiej zastanowić się nad kinem. Filmowanie tylko jednej minuty to już wybór punktu widzenia, kompozycji kadru i pozycji kamery, a także momentu, w którym zaczynamy kręcić. Ponadto, oko kamery w niezwykle sposób przyciąga zainteresowanie i poszerza świadomość, co można wykorzystać do omawiania z młodzieżą ważnych problemów społecznych.

Zadania filmowe, które proponujemy w naszych materiałach, mają na celu wprowadzenie w świat kina w sposób intuicyjny, poprzez odkrywanie otaczającego nas świata – na przykład ulicy czy budynku, który widzimy codziennie, ale nie zwracamy na niego uwagi. Gdy nasz wzrok skierujemy na szczegóły, skupiając uwagę na miejscu, w którym żyjemy i gdzie rozgrywa się nasze życie obywateli/lek, możemy odkryć wiele nowych rzeczy z teraźniejszości i przeszłości naszej społeczności. Działania kinowe i aktywne poszukiwania audiowizualne będą tu niezwykle pomocne.

Wszystkie działania twórcze są skonstruowane pedagogicznie wokół filmów z naszej kolekcji – filmy są punktem wyjścia, który prowadzi do różnych zadań, które mogą być wykonane indywidualnie przez uczniów i uczennice (prace domowe, które można potem wspólnie omówić) lub zbiorowo. Nasza kolekcja 6 filmów krótkometrażowych łączy nie tylko ważne tematy, ale także silne przesłanie filmowe, które uczniowie będą mogli odkryć w trakcie tej podróży.

Zadania filmowe są związane z jednym lub kilkoma konkretnymi pytaniami, dotyczącymi kina z danego filmu (światło naturalne/sztuczne, filmowanie portretu, technika poklatkowa); ich celem jest umieszczenie uczniów i uczennic w centrum praktyki – poprzez ich historie lub kreatywne pomysły.

Warsztaty społeczne, które proponujemy w materiałach, są również związane z filmami, poprzez temat lub ważny problem społeczny. Stosujemy metodologię, która pozwala nam zaprosić ciekawych gości do klasy lub wyjść na zewnątrz i porozmawiać z ludźmi ze społeczności – to sposób na naukę i lepsze zrozumienie środowiska, w którym żyjemy.

Bardzo ważne jest, żeby po każdej sesji/każdym zadaniu filmowym zaplanować czas na refleksję – jest to etap, w którym naprawdę zanurzamy się w proces i obserwujemy rozwój każdego ucznia i uczennicy, jak również grupy.

Podsumowanie projektu „Shortcut - młodzi filmują swoje miasto” podczas Summer Camp, Belfast, 2022

Ostatnim etapem jest prezentacja zebranego materiału z warsztatów przed grupą i społecznością lokalną. Mają Państwo kilka możliwości, aby tego dokonać:

- możecie na koniec projektu zebrać materiał z wybranych ćwiczeń praktycznych i przedstawić je na końcowej prezentacji lub na stronie internetowej (np. padlet) jako zbiór wypowiedzi o Waszej społeczności;
- możecie zmontować materiały z wszystkich ćwiczenia (lub wybranych) w jeden film. W procesie montażu uczniowie i uczennice mogą dodać do nowego „filmu” dodatkowo voice over, tekst, obrazy czy dźwięki;
- jeśli jedno z kreatywnych zadań zainspirowało uczniów i uczennice do dalszych działań, możecie oczywiście kontynuować badania audiowizualne i nakręcić osobny film na ten temat – może to być miejsce, osoba, wydarzenie, które odkryli na nowo w swojej społeczności. W tym przypadku Państwa grupa może potrzebować trochę dodatkowego czasu, aby dokończyć film i montaż. Możecie Państwo również przedłużyć projekt o kolejny rok szkolny, aby mieć jeden cały rok szkolny na projekcję filmów, pracę nad warsztatami społecznymi i zadaniami kreatywnymi oraz jeden rok szkolny na pracę nad osobnym filmem (w formie montażu lub osobnego filmu dokumentalnego).

4.

EDUKACJA WŁĄCZAJĄCA

A DZIAŁANIA TWÓRCZE

Między obszarami edukacji, sztuki i włączania. O modelu szkoły otwartej

Być może znają Państwo wstęgę Möbiusa – zaskakujący obiekt, który ma jeden brzeg i jest powierzchnią jednostronną. Zachęcamy Państwa, do krótkiego eksperymentu – z paska papieru mogą Państwo stworzyć taką wstęgę, sklejąc jej dwa końce, jednak przed ich sklejeniem, jeden z nich należy obrócić o 180 stopni. Wstęga gotowa! Teraz, by znaleźć się po przeciwnej stronie paska papieru, nie trzeba zbliżyć się do jego krawędzi. Wystarczy cały czas podążać środkiem wstęgi, by dotrzeć do pozornie drugiej strony i wrócić do punktu początkowego. Mogą to Państwo sprawdzić wodząc po wstędze palcem, czy zaznaczając ślad ołówkiem.

Czy podobnie można połączyć działania twórcze z działaniami edukacyjnymi? Tak, by nie stanowiły dwóch odległych krańców czy przeciwnych sobie stron? Co może być tym „twistem”, który sprawi, że edukacja oraz praca ze sztuką i twórcza aktywność będą płynnie przechodziły jedno w drugie i wzajemnie się zasilają?

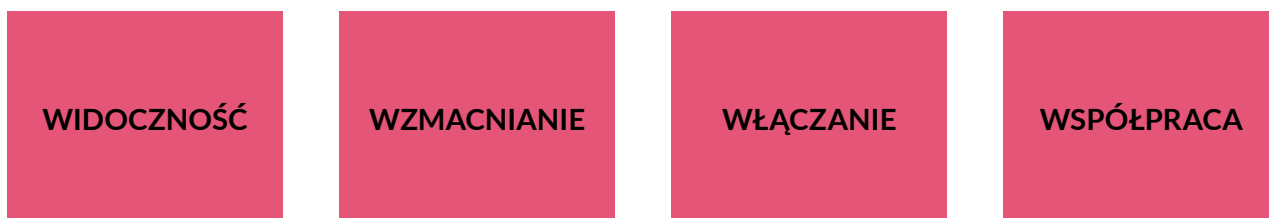
Sposobów może być wiele. W tym tekście opisujemy jeden z nich, który nadał ramy działaniom w projekcie „Shortcut – młodzi filmują swoje miasto”, a jest nim włączanie realizowane poprzez model szkoły otwartej.

Cztery filary szkoły otwartej

Cztery filary szkoły otwartej to model, z którym Fundacja Centrum Edukacji Obywatelskiej pracuje od 2019 roku. Opiera się on na modelu biblioteki wielokulturowej, opracowanym przez Maję Brankę i Dominikę Cieślińską. Uwzględnione w nim cztery filary mają wspierać budowanie włączającej

społeczności szkolnej. Włączającej, czyli takiej, w której potrzeby różnorodnych osób i grup, należących do tej społeczności, są zauważane oraz uwzględniane w działaniach i która stara się na te potrzeby odpowiedzieć.

Szkoła otwarta zauważa i pracuje z różnorodnością, definiowaną jako różnice i podobieństwa między grupami i jednostkami. Opiera się na czterech filarach, z których wszystkie są równie ważne i dopiero zadbanie o każdy z nich, zapewnia równowagę jej struktury. Te filary to:

Model szkoły otwartej szerzej został opisany w *Zestawie narzędzi dla nauczycielek i nauczycieli*, przygotowanym przez Malinę Baranowską-Janusz, Małgorzatę Leszko oraz Agnieszkę Kozakoszczak w ramach programu „Soci@LL. Otwarta szkoła”. Zamieszczone poniżej definicje poszczególnych filarów pochodzą właśnie z tej publikacji. Przyjrzyjmy się pokrótce każdej z nich.

Widoczność oznacza zauważenie i podkreślenie obecności danej grupy w środowisku szkolnym¹.

Może się to odbywać zarówno na poziomie programów realizowanych w szkole, jak i w przestrzeni szkolnej czy wydarzeniach. W filarze tym chodzi przede wszystkim o to, by zadbać, żeby każda grupa należąca do szkolnej społeczności miała właściwą reprezentację, a także możliwość, by jej głos został usłyszany.

Wzmocnienie oznacza dostosowanie podejścia, które wzmocni w rezultacie kompetencje, poczucie własnej skuteczności oraz wartości wszystkich uczniów, w tym grup mniejszościowych².

W tym obszarze ważne jest budowanie poczucia sprawczości, odpowiednie motywowanie oraz udzielanie wzmacniającej informacji zwrotnej. Potrzebne jest zapewnianie bezpieczniejszej przestrzeni, zatem także reagowanie na trudne sytuacje dyskryminacji i przemocy rówieśniczej. Wzmocnieniu poszczególnych grup służy też korzystanie z mądrości mniejszości – wydobywanie i docenianie różnych punktów widzenia.

Włączanie jest rozumiane jako wzięcie pod uwagę perspektywy różnorodnych grup w aktywnościach szkolnych na wszelkich możliwych poziomach funkcjonowania placówki³.

Jest to niezwykle ważny element, kiedy myślimy na przykład o doborze metod nauczania, ale też o tym, jak różne decyzje są podejmowane w szkole i na ile osoby, których te decyzje dotyczą, mogą w tym procesie uczestniczyć. Włączanie sprzyja tworzeniu poczucia wspólnoty. Bez uwzględnienia

1 Malina Baranowska-Janusz, Małgorzata Leszko, Agnieszka Kozakoszczak *Zestaw narzędzi dla nauczycielek i nauczycieli*, w ramach programu „Soci@LL. Otwarta szkoła”, s. 6. https://uczotwartosci.ceo.org.pl/wp-content/uploads/sites/4/2021/09/PL_SOCIALL_Toolkit-for-teachers_guidelines_FINAL.pdf (dostęp: 3.10.2023)

2 Malina Baranowska-Janusz... j.w., s. 6

3 Malina Baranowska-Janusz... j.w., s. 7

tęgo filaru, pozostałe trzy mogą stracić swój równościowy i dostępnościowy charakter. Widoczność może zamienić się w dawanie fałszywej reprezentacji, wzmacnianie jedynie wybranych grup będzie pogłębiało nierówności, a współpraca zamiast inkluzyjnej stanie się ekskluzywna.

Definiujemy współpracę głównie jako wspomaganie grup mniejszościowych w celu uznania i poszanowania ich inności. Oznacza to stosowanie podejścia „pracujemy z grupą nad włączaniem“, a nie podejścia „działamy, aby włączyć grupy mniejszościowe“⁴.

W praktyce oznacza to angażowanie przedstawicieli i przedstawicielek mniejszości w prace podejmowane w szkole, wspieranie ich samorzecznictwa, a także korzystanie z zewnętrznego wsparcia ekspertów i ekspertek z danego zagadnienia, które może być w szkole też zagadnieniem trudnym czy generującym problemy. U podstaw współpracy leży komunikacja wspierająca porozumienie, która w sytuacji konfliktu nastawiona jest mniej na poszukiwanie winnych, a bardziej na wspólne poszukiwanie rozwiązań.

Pytania pomocnicze – punkty orientacyjne

Co pomaga poruszać się w tych czterech obszarach? Każdemu z filarów towarzyszą pytania, które mogą służyć jako swoiste punkty orientacyjne, do których warto odnosić się na każdym etapie działań – od planowania, przez realizację aż po podsumowanie.

- **Widoczność:** Kto jest widoczny? O kim mówimy? O kim się uczymy?
- **Wzmacnianie:** Kto otrzymuje wsparcie? Kto jest zachęcany do udziału?
- **Włączanie:** Kto decyduje? Kto się angażuje? Dla kogo jest to działanie?
- **Współpraca:** Jak definiujemy problemy? Z kim pracujemy nad ich rozwiązaniami?

Tymi pytaniami, kierowaliśmy się w projekcie „Shortcut – młodzi filmują swoje miasto”. Jest on projektem społecznym, który zachęca uczestników i uczestniczki do zabrania głosu i wyrażenia siebie w artystyczny sposób. Jego tematem jest społeczność i lokalność – lokalne historie, architektura, mieszkańcy. Główne narzędzie w projekcie stanowiła praca z filmem krótkometrażowym oraz zadania twórcze – praca z kamerą w lokalnym środowisku.

Model szkoły otwartej był podstawą ramy selekcyjnej filmów, które trafiły do repertuaru projektu. Otwierają go dwa filmy, które wprowadzają temat społeczności – *Radość w ludziach* oraz *Lato i cała reszta*. Kolejne filmy i proponowane sposoby ich omówienia służyły pogłębieniu refleksji nad tym tematem z punktu widzenia poszczególnych filarów: widoczność – *Ubierz mnie*, wzmacnianie – *Hydebank*, włączanie – *Nina*, współpraca – *Klub piłkarski Nefta*.

Szkoła otwarta dla edukacji filmowej. Edukacja filmowa dla szkoły otwartej

Edukacja filmowa okazała się bardzo dobrym narzędziem służącym edukacji społecznej i antydys-

kryminacyjnej. Jej siła włączania i docierania do uczniów i uczennic leży między innymi w dobrym dostosowaniu metod do potrzeb – posługuje się językiem audiowizualnym lubianym przez młodych. W filmach uczniowie i uczennice mogą odnaleźć zarówno bliskie im doświadczenia i (pięknie ukazana letnia nuda w filmie *Lato i cała reszta*), jak i poznać dobrze odległe, a może czasem także bliskie, ale nieznanne lub niezauważane wymiary rzeczywistości (historia romskiej dziewczynki w filmie *Nina* czy opowieść o więzieniu w *Hydebank*).

Filmy dają możliwość opowiedzenia o różnych zjawiskach i problemach w mniej oczywisty sposób – nadają im kontekst, konkretne twarze, sytuacje i towarzyszące im uczucia. Zostawiają przestrzeń na własną interpretację i przeżycie ich po swojemu. Wykorzystują metafory, przez co poruszają wyobraźnię i emocje, proponują różne środki wyrazu. *Hydebank* to przykład światła zastosowanego w filmie w ciekawy sposób. Większość zdjęć nakręcona została w nocy, z wykorzystaniem światła czołówek i latarni. Analiza tego zabiegu posłużyła do nawiązania rozmowy o wzmacnianiu, o tym jaką moc niesie wydobywanie rzeczy z mroku.

Inny przykładem jest film *Klub piłkarski Nefta* i jego ostatnia scena, w której kamera oddala się, by ukazać boisko z lotu ptaka, stała się pretekstem do dyskusji o współpracy i o tym, żeby przebiegała dobrze, wymaga uchwycenia szerokiej perspektywy.

Filmy mogą też w przewrotny sposób uwidocznic i pomóc zrozumieć poważny problem. Jest tak w przypadku obrazu *Ubierz mnie*, który w dowcipny sposób zwraca uwagę na problem oceniania innych ze względu na wygląd i w pewnym sensie, z poczuciem humoru rozbraja to zjawisko.

Włączającej atmosferze projektu pomógł też społeczny wymiar edukacji filmowej. Seanse filmowe są okazją do spotkania, wymiany perspektyw i opinii, pogłębiania relacji. Mogą być wreszcie zaproszeniem do własnej twórczości w duchu otwartości, ciekawości i empatii.

W projekcie „Shortcut – młodzi filmują swoje miasto” ważne było, by oddać pole do działania uczniom i uczennicom, by to oni, z wykorzystaniem narzędzi filmowych, najpierw zobaczyli, a potem opowiedzieli swoją lokalną społeczność. W ślad za oglądaniem i analizą filmów szły wprawki i główne zadania filmowe, które zachęcały młodych do wyjścia w teren i badania swojego otoczenia, a także do spotkań z innymi mieszkańcami, w tym do spotkań z osobami z grup mniejszościowych.

Narzędzia filmowe nie stanowiły bariery – zadania zaprojektowane i prowadzone były tak, aby były proste do opanowania nawet przez osoby bez kompetencji filmowych. Twórcze ćwiczenia zadziałały włączająco – nierzadko uczniowie i uczennice, którzy i które mają trudności, by odnaleźć się wśród obowiązków edukacji formalnej, o wiele lepiej realizują się w projekcie filmowym. Działanie to zawiera bowiem nieco inne kryteria sukcesu – nie trzeba w nich udzielić poprawnej odpowiedzi, dają dużo przestrzeni do eksperymentowania i twórczych poszukiwań.

Edukacja filmowa, która zaplanowana była z uwzględnieniem czterech filarów otwartej szkoły, okazała się zatem doskonałym narzędziem, by każdy z tych filarów wspierać. Twórcze działania otwierały przestrzeń do współpracy. Praca nad filmem jest pracą zespołową, w której potrzebne są różnorodne umiejętności i sprawny podział zadań. W tym procesie wszystkie role są istotne, nie tylko te aktorskie czy reżyserskie. Dzięki temu działanie to niosło ze sobą wiele form zaangażowania i wybór sposobu uczestniczenia.

Zajęcia młodzieży z projektu „Shortcut - młodzi filmują swoje miejsce”. Nagrywanie dźwięków miasta podczas Summer Camp, Belfast, 2022.

Czymś, co może być trudnością, ale jednocześnie jest też ogromnym zasobem filmowych działań, jest czas. Ta twórcza aktywność wymaga go wiele, jednak gdy podejmie się decyzję, by ten czas wygospodarować, staje się on niezwykłą szansą dla uczennic i uczniów, by pobyli ze sobą i w swojej społeczności w inny sposób, by poznali się w innym kontekście, by w swojej lokalności i codzienności zobaczyli coś nowego lub w zupełnie innym świetle (czy może kadrze). Jest to czas, w którym można odkrywać siebie i świat, przejąć o nim narrację i wzmocnionym głosem opowiedzieć swoją perspektywę.

Naszym wnioskiem z projektu jest to, że proponowane w nim połączenie edukacji z działaniami twórczymi, uwzględniające włączające podejście jest sposobem na budowanie szkoły, która włącza, wzmacnia, wspiera współpracę oraz sprawia, że należące do tej społeczności osoby i grupy (ze swoimi rolami, cechami, potrzebami, umiejętnościami, w pełnym bogactwie różnorodności), mogą poczuć się usłyszane i zobaczone.

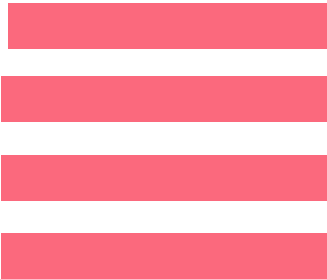
P.s. Dla kogo jest to działanie?

To pytanie jest jednym z naszych punktów orientacyjnych. Warto pod tym kątem przyrzeć się szkolnym praktykom i zweryfikować, czy osoby, którym dane działanie faktycznie ma służyć, są dopuszczone do głosu w czasie jego projektowania i realizacji. Czy zachowane są sprawiedliwe proporcje w procesie podejmowania decyzji o kształcie szkoły? Udzielając szczerą odpowiedzi na to pytanie, dobrze jest spojrzeć na szkolną społeczność z szerszej perspektywy, dostrzec jej różnych członków i członkinie. Jednocześnie ważne jest, by w twórczych czy edukacyjnych działaniach, które chcemy podjąć, odnaleźć też siebie – dorosłe osoby, które pracują z uczniami i uczennicami – i pamiętać o tym, by uwzględnić w nich swoje marzenia i potrzeby. Bardzo do tego Państwa zachęcamy.

5.

SCENARIUSZE DZIAŁAŃ
DO PRACY Z KOLEKCJĄ
FILMÓW „SHORTCUT –
MŁODZI FILMUJĄ SWOJE MIASTO”

**RADOŚĆ
W LUDZIACH
OSCAR HUDSON
(2017)**

TYTUŁ:

Radość w ludziach (2017), reż. Oscar Hudson

PRZEDMIOT:

język polski, etyka, zajęcia wychowawcze

TEMAT:

wspólnota

WĄTKI:

przynależność, nacjonalizm, podział my/oni, polaryzacja, ekstremizm, outsider, obcy, inny.

CEL GŁÓWNY:

Edukacja społeczna zaplanowana w ramach działań ma zachęcić uczniów do refleksji nad swoją społecznością oraz wzmocnić ich umiejętność krytycznego myślenia i pobudzić do otwartości wobec innych.

Edukacja do kreatywności - uczniowie w praktyce będą korzystać z technik fotograficznych i filmowych, a inspiracją ma być ten krótki metraż. Te ćwiczenia przybliżą i zapoznają uczniów z tematem różnorodności w ich społeczności i pozwolą na pracę nad odkrywaniem miejsc i historii, które wcześniej nie były słyszane.

CELE SZCZEGÓŁOWE:

- Uczniowie i uczennice dowiadują się, jak reżyser wykorzystuje kreatywną wizję i techniki filmowe w ramach budowy zrozumienia dla postaci/protagonisty.
- Uczniowie i uczennice poszerzają swoje zrozumienie i świadomość różnych perspektyw i kwestii różnorodności poprzez badanie śladów „obcych” w swojej społeczności.
- Uczniowie i uczennice realizują filmową eksplorację swojej społeczności, odkrywając dowody na istnienie „obcego” w najbliższym otoczeniu.

METODY:

- Projekcja i analiza filmu
- Dyskusja
- Ćwiczenia twórcze – Fotografia i twórczość filmowa

MATERIAŁY:

- karty pracy alternatywnie slajdy z prezentacji power point
- 6 markerów w różnych kolorach
- niewielkie kartki papieru (np. post it lub kartki- format A 2/ A3)
- prezentacja power point

CZAS ZAJĘĆ:

2 x 45 minut plus czas do omówienia pracy domowej

PLAN LEKCJI

Poniższy scenariusz lekcji oparty jest na schemacie uczenia się przez doświadczenie, znanym jako cykl Kolba. Poszczególne etapy tego schematu prowadzą uczniów od doświadczenia filmowego do akumulacji wiedzy i kształcenia kompetencji.

LEKCJA 1

WPROWADZENIE:

Rozpocznij lekcję od zwrócenia uwagi uczniów i uczennic na to, w jaki sposób reżyser filmu, Oscar Hudson, wprowadza swojego bohatera. Czyni to, sięgając po unikalne „niezwykłe” techniki. Przedstawiamy je w odniesieniu do częściej wykorzystywanych „zwykłych” technik, tak by łatwiej było uczniom i uczennicom zauważyć i docenić specyficzne wybory reżysera.

Analiza technik filmowych zastosowanych w otwarciu filmu *Radość w ludziach* pozwoli uczniom zyskać głębszą świadomość sytuacji postaci głównego bohatera, Bena. Jest to niezbędne do zrozumienia historii przedstawionej w filmie.

Instrukcja krok po kroku:

1. Rozpocznij lekcję od przedstawienia klasie 1. minuty filmu *Ojciec Adnana* (2018) (sekwencja dostępna na platformie) lub kadrów z każdego ujęcia z 1. minuty filmu zaprezentowanych w materiale pomocniczym **Konwencjonalne ujęcia kinowe/zdjęciowe** (wykorzystaj kartę pracy nr 1 lub wyświetl prezentację ppt – slajd 1).
2. Przejdź do prezentacji 1. minuty filmu *Radość w ludziach* (2017) (sekwencja dostępna na platformie) lub kadrów z każdego ujęcia z 1. minuty filmu zaprezentowanych w materiale pomocniczym **Niekonwencjonalne ujęcia kinowe/zdjęciowe** (wykorzystaj kartę pracy nr 2 lub wyświetl prezentację ppt – slajd 2).

3. Omów w klasie różnice pomiędzy dwoma sposobami wprowadzenia bohaterów, kładąc nacisk na sposób wprowadzenia bohatera w filmie *Radość w ludziach*, który odstaje od bardziej rozpowszechnionych rozwiązań.

Pytania pomocnicze:

Kamera

- Jakie ujęcia kamery zauważyliście w obu filmach (np. plan ogólny, zbliżenia)? Które dominują w *Ojcu Adnana*? Które dominują w filmie *Radość w ludziach*?
- Co uważasz za niezwykle w sposobie, w jaki reżyser nakręcił sekwencję wprowadzającą w *Radość w ludziach*?
- Czy kamera się porusza w tym filmie? Czy potrafisz to opisać?
- Czy możesz opisać uczucie, jakie wywołuje praca kamery w *Radość w ludziach*?
- Jak myślisz, dlaczego reżyser zastosował niekonwencjonalne kadrowanie w tym filmie?

Dźwięk

- Jakie różnice w dźwięku zauważasz?
- Co słyszysz w *Radość w ludziach*?
- Kto mówi?
- Czego nie słyszysz, co nie jest powiedziane?

Świat przedstawiony

- Czy możesz opisać miejsce akcji w filmie *Radość w ludziach*?
- Gdzie znajdują się bohaterowie?
- Dlaczego Ben tu jest?

Postać

- Jak Adnan i jego ojciec są ustawieni w obrębie kadru kamery? Którą stroną są zwrócenii do kamery?
- Jak bliską więź z nimi czujesz?
- Jak Ben jest ustawiony w kadrze kamery?
- Jakie są Twoje przewidywania co do Bena?
- Jakie wskazówki mówią ci więcej o Benie?
- Jak byś go opisał/opisała?

PODSUMOWANIE ANALIZY SCEN:

Ojciec Adnana jest przykładem tego, jak reżyser konwencjonalnie i tradycyjnie wprowadza postać do filmu. Postać jest przeważnie umieszczona centralnie, wyważona, z twarzą zwróconą do kamery w kadrze. Jest wyraźnie skadrowana i jego obraz jest ostry, widz jest zmuszony do patrzenia w sam środek i do określonej interpretacji. To staranne kadrowanie postaci jest przykładem tradycyjnej i konwencjonalnej formalnej techniki kompozycyjnej w kinie.

Oskar Hudson miał konkretny cel na myśli, gdy dobierał niekonwencjonalne techniki wprowadzenia bohatera do swojego filmu. Dlaczego zrobił to inaczej niż większość?

Przełamujące „zwykłe” rozwiązania kreatywne techniki z sekwencji otwierającej film skutecznie przybliżają nam niepokojącą, samotną i oderwaną od rzeczywistości postać Bena. Zdjęcia kręcone z ręki, technika miękkich zdjęć, nietypowe zbliżenia, nierównomierne rozmieszczenie postaci w kadrze, widzianych przez okno i z dystansu. Reżyser celowo przedstawia tę postać jako outsidera, nie przystającego do naszych oczekiwań i rzuca widzowi wyzwanie poprzez ujawnienie jego wyjątkowości.

ETAP DOŚWIADCZENIA

Po krótkiej rozmowie z uczniami i wprowadzeniu do dalszych działań, wspólnie z klasą obejrzyjcie film *Joy in people*.

ETAP REFLEKSJI

Po projekcji zainicjuj rozmowę na temat filmu, dając uczniom szansę na wyładowanie emocji, wzmocnienie zrozumienia fabuły i wymianę interpretacji przekazu. Jakie są pierwsze wrażenia uczniów związane z filmem?

Pytania do dyskusji:

- Czego Ben szukał podczas Euro 2016?
- Czy znalazł Radość w ludziach podczas tego wydarzenia?
- Dlaczego tak, dlaczego nie?
- Dlaczego Ben został odrzucony pod koniec swojego pobytu na Euro?
- Czym zawinił w oczach swoich współkibiców?
- Jak według Ciebie kibice zdefiniowaliby „wspólnotę”?
- Kto należy do wspólnoty według tej definicji? A kto nie?
- Czy Ben zgadza się z tą definicją? Dlaczego rozdaje koszulki reprezentacji narodowych migrantom w okolicach Calais? Jakie jest znaczenie tego gestu?
- Czy zgadzasz się z tą definicją?
- Jak zdefiniowałbyś „wspólnotę”?
- Jak tworzy się wspólnotę?

LEKCJA 2

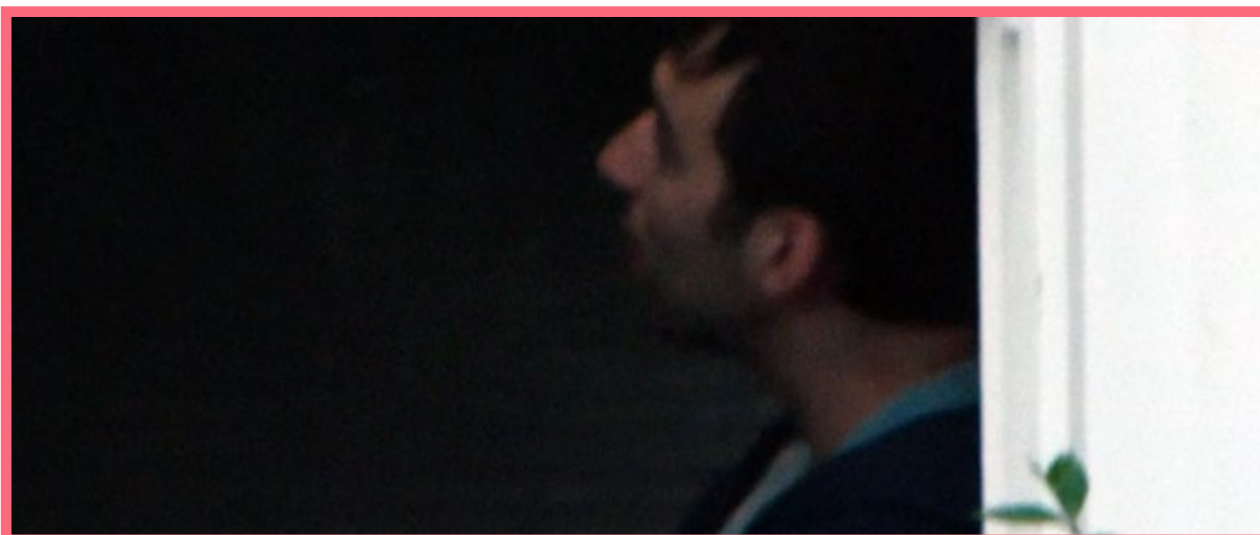
ETAPY TEORII I ZASTOSOWANIA:

Na drugiej lekcji omówisz temat społeczności i podziałów społecznych. Rozpocznij od analizy dwóch sekwencji filmowych, która wprowadzi uczniów i uczennice w temat, jak też przyczyni się do lepszego zrozumienia filmowych środków wyrazu.

Instrukcja krok po kroku:

1. Obejrzyj każdy z klipów z tej sekwencji otwierającej *Radość w ludziach* (sekwencje dostępne na platformie).

Sekwencja pierwsza (00.13 – 00.21)

Sekwencja druga (00.43 - 00.59)

2. Omówcie na forum dwie sekwencje, korzystając z pytań dodatkowych:

- Jakie sposoby wykorzystał reżyser, by stworzyć dystans do postaci?
- W jaki sposób te dwa ujęcia pokazują samotność i bezbronność człowieka?
- Czy poznając bohatera w ten sposób uznałbyś go za członka Twojej grupy? Czy czujesz jakąś więź z tą postacią?
- Jaką wizję społeczeństwa proponuje nam twórca filmu *Radość w ludziach*? Czy zgadzacie się z tą wizją?

PODSUMOWANIE ANALIZY SCEN:

Reżyser starannie stworzył kompozycję w tych dwóch ujęciach tak, aby utrzymać Bena na dystans. Widzowi przedstawiono tylko określoną perspektywę na niego, a jego obraz jest niewyraźny.

W pierwszym ujęciu reżyser umieścił kamerę za oknem, jakby szpiegował za rogiem. Nierównomierny charakter kompozycji jest podkreślony przez ruch kamery, ostrość jest miękka, kamera chwiejna i trzymana w ręku. Ben jest ustawiony w samym boku kadru, nie patrzy w stronę kamery, nie jest dobrze widoczny. Widz jest w zasadzie na zewnątrz, patrzy do środka.

W drugim klipie reżyser ustawił kamerę daleko od Bena. Jest to ujęcie w planie ogólnym, Ben jest z założenia w oddali, nie ujęto wyraźnie postaci, jest sam w polu, po którym chodzi tam i z powrotem. Mówi sam do siebie, to tak jakby ćwiczył linie dialogu sam ze sobą.

Kompozycja, akcja i dźwięk w obu klipach oddają nastrój i znaczenie zrozumienia niezwyklego charakteru Bena i pozwalają poczuć, że jest outsiderem.

Przejdź do omówienia tematu społeczności na podstawie prezentacji ppt. Sprawdź zrozumienie na bazie ćwiczenia z zakresu edukacji społecznej - przejdź do prezentacji.

ZADANIE DOMOWE

BADANIE ŚLADÓW INNYCH WE WSPÓLNOCIE, FOTOGRAFICZNE ŚLEDZTWO

To twórcze ćwiczenie odzwierciedla podróż Bena pomiędzy wieloma różnymi typami grup, kultur, sytuacji i narodów. Wprowadzeniem do ćwiczenia jest kadr filmowy (zdjęcie 01.) z filmu *Radość w ludziach*.

Jest to ćwiczenie fotograficzne polegające na poszukiwaniu historii w miejscach konfliktów/konfrontacji w mieście/sąsiedztwie, miejscach, w których zderzają się różne grupy. Przykładowo, grafitti kibiców piłkarskich, albo tam, gdzie to, co oficjalne, zderza się z tym, co prywatne, np. ludzie wydeptują ścieżki w zadbanych trawnikach, albo wieszają nielegalne reklamy na publicznych posesjach.

Analiza kadru - ściana z graffiti

Instrukcja krok po kroku:

Dyskusja na zajęciach

1. Podziel się z klasą kadrem filmowym, korzystając z karty pracy nr 3 lub ze slajdu nr 10 w prezentacji ppt.
2. Kadr filmu pokazuje graffiti na miejskim murze, zawierające imiona, komentarze, rysunki stworzone przez wiele osób oraz mężczyznę z plecakiem, który je mija.

Przedyskutujcie to jako grupa:

- Kto stworzył te znaki?
- Kim są ci ludzie?
- Gdzie może być to miejsce? Dlaczego oni tu są?
- Co to są za rysunki?
- Co one oznaczają i co mogą nam powiedzieć?
- Czy patrząc na to, co jest wewnątrz kadru filmowego, można stwierdzić, co jest na zewnątrz?
- Używając tego kadru jako „drzwi”, dokąd mogłyby one prowadzić – do społeczności, subkultury czy jednostki – w kontekście poszukiwania historia.

Ćwiczenie praktyczne

3. Używając telefonów, tabletów lub aparatów fotograficznych, każdy uczeń ma za zadanie wykonać serię zdjęć dokumentujących ślady i dowody obecności „obcych” w społeczności.
4. Może to być wszystko, co sugeruje obecność „obcych”, np. naklejki, plakaty, ulotki, ogłoszenia, graffiti, reklamy, przedmioty, kolory, znaki, książki, ulotki, śmieci, jedzenie...

5. Zaleca się, żeby zrobić to podczas podróży do i ze szkoły, porannego/popołudniowego zwiedzania lokalnej społeczności lub obserwacji poczynionych w weekend pomiędzy zajęciami.
6. Każdy uczeń/każda uczennica powinien/powinna przygotować **10/15 fotografii**. Mogą one zostać zaprezentowane w powerpoincie / keynocie lub wydrukowane jako seria pojedynczych zdjęć bez tekstu lub komentarzy.
7. Fotografie powinny być traktowane jako pojedyncze kadry, z których można wydobyć dowody na istnienie „obcego”. Na kolejnych zajęciach zbadajcie fotografie, aby znaleźć/wyśledzić, do kogo zdjęcie może prowadzić i jaką historię może w sobie kryć.
8. Następnie każdy uczeń/każda uczennica powinien wybrać **dwie fotografie, w które chciałby się zagłębić**. Wybrane fotografie powinny zawierać coś interesującego, co może doprowadzić ich do miejsca, osoby, grupy lub aspektu w społeczności, o którym mogą dowiedzieć się więcej. Powinny być szansą na odkrycie gorzej słyszalnych głosów w otoczeniu.

WARSZTAT SPOŁECZNY

Warsztat ma na celu pogłębienie refleksji młodych ludzi nad tym, KTO tworzy ich społeczność. Punktem wyjścia do warsztatów jest film *Radość w ludziach*, który stawia pytania o to, co łączy, a co dzieli ludzi, jak rodzi się nasza społeczna tożsamość i jak bardzo zależy od innych.

Podczas warsztatów społecznych warto zbadać te tematy w odniesieniu do lokalności. Jedną z możliwości jest skupienie się na kwestiach etniczności mieszkańców, z naciskiem na odkrywanie mniejszościowych grup społecznych, których obecność w przestrzeni publicznej jest mniej oczywista. Dobrym pomysłem byłoby spotkanie z lokalnym historykiem, który mógłby opowiedzieć nieco więcej o korzeniach grup tworzących lokalną społeczność. Zapytajmy o mniej znane narracje dotyczące jej przeszłości. Spróbujmy lepiej zrozumieć lokalne podziały „my/oni”, jeśli takowe są odczuwalne. Może ktoś napisał o nich ciekawą książkę lub poświęcił swój blog lokalnym historiom? - Spotkanie z taką osobą może być odkrywczym doświadczeniem.

Innym pomysłem są spacerunki po okolicy. Wyjdźcie na zewnątrz, wybierając mniej utarte ścieżki. Odwiedźcie miejsca konfrontacji, które uczniowie/uczenice znaleźli w ćwiczeniu twórczym. Kim mogli być ludzie, którzy zostawili tam swój ślad - zabawcie się w detektywów i spróbujcie dowiedzieć się o nich jak najwięcej. Zaproście jakiegoś ciekawego przewodnika, np. przedstawiciela określonej grupy (etnicznej, religijnej, społecznej, subkulturowej), który oprowadzi Was po miejscach, które uważa za szczególnie ważne dla siebie i ludzi z jego grupy. Włączcie do eksploracji lokalnych mieszkańców. Wspólnie stwórzcie mapę dzielnicy, zaznaczając na niej miejsca, w których mieszkańcy najczęściej spotykają innych, miejsca, które ich łączą. Zapytajcie też o ich ulubione (możecie je zaznaczyć serduszkami) i te, których się obawiają.

Na koniec pomysł na warsztat społecznościowy, który najpełniej pomoże Wam przejść od jednego ćwiczenia twórczego do drugiego. W drugim ćwiczeniu twórczym zostaniecie poproszeni o udokumentowanie swojego wyjścia ze strefy komfortu. Zaplanujcie, jak przeprowadzicie podobny eksperyment. Zastanówcie się, co intryguje Was w okolicy, czego jeszcze o niej nie wiecie. Może jest to mniej znana kuchnia dostępna w Waszej miejscowości. Zaplanujcie dzień kulinarnych eksperymentów, wyruszając w teren, by odkryć smaki potraw i kuchni, których nigdy wcześniej nie próbowaliście (reprezentując jakąś znaczącą wskazówkę co do kultury lokalnych mieszkańców - sushi liczy się tylko wtedy, gdy jest serwowane przez lokalną społeczność japońską). Może w najbliższym czasie odbędzie się jakieś wydarzenie/spotkanie, w którym nigdy wcześniej nie uczestniczyliście? Np. konsultacje społeczne dotyczące układu parkingów w centrum miasta, obchody Dnia Działkowca, mecz lokalnej drużyny piłkarskiej. Zaplanujcie swój udział w takim wydarzeniu, najlepiej przy wsparciu osób, które znają temat na wylot.

Życzymy powodzenia!

Plan warsztatów powinien opierać się/nawiązywać do wyników 1. ćwiczenia twórczego i powinien prowadzić do 2. ćwiczenia twórczego (patrz poniżej).

NERVE CENTRE

Wywiady na ulicy - Poznawanie innych w społeczności.

Uczniowie i uczennice otrzymali zadanie znalezienia osób w społeczności lokalnej, z którymi mogliby przeprowadzić swobodny wywiad na ulicy. To ćwiczenie społeczne miało być dla nich początkiem budowania pewności siebie w podejściu do innych i angażowania się w rozmowy z tymi, z którymi normalnie nie nawiązaliby kontaktu. Ćwiczenie to zostało wykonane w ciągu 1 ½ godziny przy użyciu lustrzanki cyfrowej i mikrofonu. Studenci mieli przygotowaną krótką listę pytań do wywiadu. Każda osoba, z którą przeprowadzono wywiad, musiała najpierw wyrazić zgodę na nagrywanie i udzielić pozwolenia poprzez podpisanie formularza zwolnienia z funkcji audiowizualnych (wzór znajduje się w materiałach źródłowych).

ĆWICZENIE TWÓRCZE NR 2 CINE TRAILS

Rozwijanie i tworzenie tematów oraz technik filmowych zastosowanych w filmie *Radość w ludziach*.

Celem tego krótkiego ćwiczenia filmowego jest umożliwienie uczniom i uczennicom dalszego odkrywania śladów ludzi i miejsc poprzez filmową eksplorację otoczenia. Film będzie dokumentował nowe miejsca i przedstawiał poczucie bycia poza miejscem/niewygodnym/obcym.

Drugie ćwiczenie twórcze będzie kontynuacją ćwiczenia pierwszego.

Młodzież wybierze dwie końcowe fotografie z pierwszego ćwiczenia. Fotografie te powinny ujawniać możliwości w ich środowisku, miejscu, osobie, grupie, klubie itp., o których wiedzą niewiele, ale które chcieliby zbadać w filmie.

Ćwiczenie praktyczne/ filmowe

Odtwórzcie scenę zainspirowaną filmem *Radość w ludziach* - w grupach 3-osobowych uczniowie i uczennice stworzą krótki film (2-3 minuty) wykorzystując techniki filmowe zastosowane w filmie *Radość w ludziach*.

Radość w ludziach jest filmem fikcyjnym, ale stosuje obserwacyjne techniki filmu dokumentalnego. Ta wyjątkowa hybryda zaciera granice między faktem a fikcją.

Obserwacyjne techniki dokumentalne

- Przekazują rzeczywistość - prawdziwi ludzie w prawdziwych miejscach
- Kamera z ręki
- Akcja jest spontaniczna
- Naturalne światło
- Długie ujęcia bez montażu - to zwiększa realizm i zanurza widza w scenie
- Brak narracji lub głosu lektora - nagranie dźwiękowe jest tym, co pochodzi z filmu (dźwięk diegetyczny)

Instrukcja krok po kroku:

1. Podziel grupę na małe zespoły produkcyjne, po 3 osoby w każdej grupie.
2. Przeanalizujcie fotografie przygotowane przez uczniów i uczennice w pierwszym ćwiczeniu. Wybierzcie taką, która Was najbardziej inspiruje, prezentując sytuację, miejsce, o których moglibyście nakręcić krótki film. Będzie to okazja do zbadania grupy, miejsca lub sytuacji, która postawiłaby ich poza strefą komfortu, miejsca, w którym czuliby się nie na miejscu, nieznanego środowiska, miejsca, w którym czuliby się jak outsider.

Na przykład:

- Na zgrupowaniu sportowym/treningu/meczu
  - W innej grupie szkolnej/klubie
  - Podczas lunchu w jadalni z nowymi ludźmi
  - Pierwszy dzień w nowej pracy lub nowej szkole
  - W towarzystwie innych osób, których nie znasz
3. Uczniowie i uczennice zaplanują jako grupa, jaką rolę przyjmą w swoim zespole produkcyjnym.

Trzy role:

- Aktor (outsider w filmie, osoba, która ma być „Benem” - osobą, która próbuje się dopasować, ale będzie wyglądać i czuć się bezbrinnie w grupie poza swoją strefą komfortu)
  - Kamerzysta
  - Dźwiękowiec
4. Młodzież (jeśli to możliwe) może przedstawić się grupie/zespołowi/miejscu i krótko poinformować o swoim planie filmowym.

Przygotujcie sesję zdjęciową.

Uczniowie i uczennice powinni rozważyć:

- Rodzaj ujęć, które będą filmować, tj. jedno długie ujęcie, lub do trzech różnych ujęć
- Kadrowanie/kompozycja ujęć

Jakie techniki filmowe mogą podkreślić bezbronność outsiderów? (odwołajcie się do analizy kadrowania w ćwiczeniu otwierającym)

- Kamera z ręki
  - Miękka ostrość
  - Niewyważone kadrowanie/kompozycja
  - Pozycja obiektów/aktorów w grupie/tłumie/miejscu
5. Nakręćcie swój film z wykorzystaniem przedstawionych powyżej technik obserwacyjnego filmu dokumentalnego.
  6. Wybierzcie i przygotujcie montaż filmu do wyświetlenia grupie.
  7. Po zakończeniu projekcji wszystkich filmów dla klasy, przedyskutujcie każdy film i zastosowane techniki filmowe.

KARTY PRACY

Karta pracy nr 1

Konwencjonalne ujęcia kinowe/zdjęciowe (*Ojciec Adnana*, 2018)

Ujęcie 1. Zrównoważone - bohaterowie na środku kadru, długie

Ujęcie 2. Szerokie (bohaterowie wyraźnie poruszają się od lewej do prawej strony kadru)

Ujęcie 3. Bohaterowie na środku kadru, długie

Ujęcie 4. Środek kadru, średnie

Ujęcie 5. Bohaterowie na środku kadru, średnie

Karta pracy nr 2

Niekonwencjonalne ujęcia kinowe/zdjęciowe (*Radość w ludziach*, 2017)

Ujęcie 1. Miękkie zbliżenie

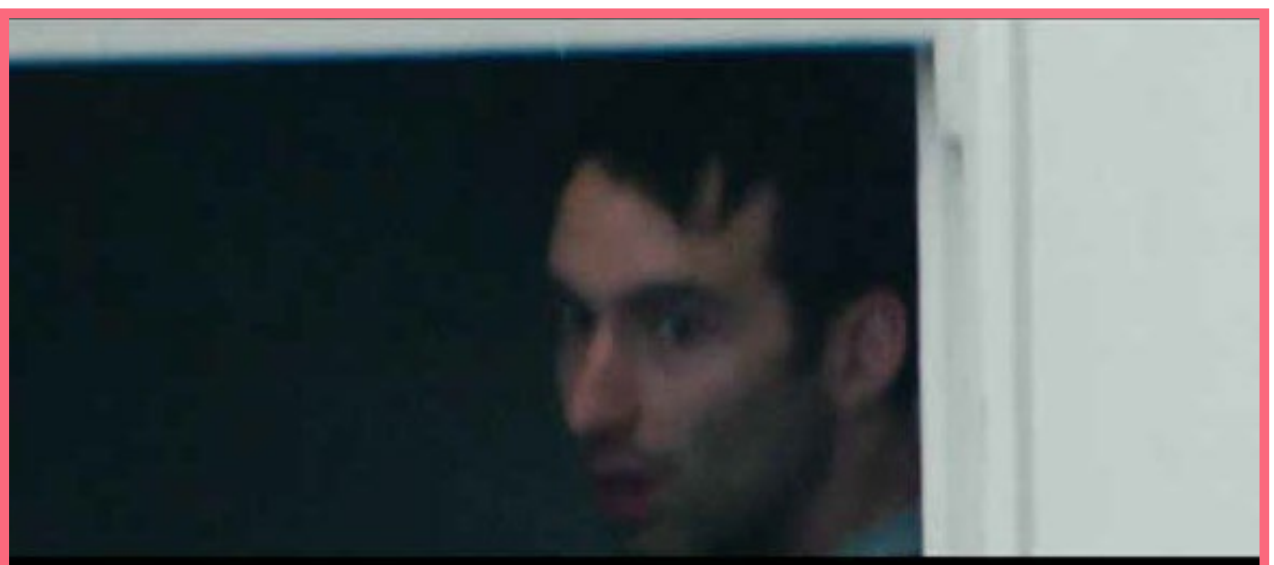
Ujęcie 2. Skrajne, miękkie zbliżenie

Ujęcie 3. Skrajne zbliżenie

Ujęcie 4. Skrajne zbliżenie

Ujęcie 5. Zbliżenie miękkie, nie centrowane

Ujęcie 6. Zbliżenie, nie centrowane

Ujęcie 7. Skrajnie niskie zbliżenie stóp głównego bohatera

Ujęcie 8. Miękkie zbliżenie, nie centrowane

Ujęcie 9. Szerokie ujęcie

**LATO
I CAŁA RESZTA**
SVEN BRESSER
(2018)

TYTUŁ:

Lato i cała reszta (2018), reż. Sven Bresser

PRZEDMIOT:

język polski, etyka, zajęcia wychowawcze

TEMAT:

wspólnota II

WĄTKI:

różnorodność, różne style życia, mała społeczność vs. duży świat, radości życia codziennego, korzyści z nudy, społeczność lokalna

CEL GŁÓWNY:

Zaplanowana w ramach zajęć **edukacja społeczna** zachęci uczniów do refleksji nad kwestią różnorodności społecznej oraz wzmocni ich kompetencje w zakresie komunikowania się i rozumienia różnych punktów widzenia.

Edukacja do kreatywności daje możliwość zbadania lokalnej przestrzeni za pomocą technik filmowych pod kątem odkrycia w niej nowej historii.

CELE SZCZEGÓŁOWE:

- Uczniowie i uczennice przeanalizują decyzje twórcze reżysera dotyczące wyboru muzyki, tak aby wzmocnić narrację fabularną i zapewnić coś emblematycznego dla osobowości i tożsamości swojego bohatera.
- Uczniowie i uczennice omówią temat różnorodności i wzmocnią kompetencję otwartości na różnorodny styl życia.
- Uczniowie i uczennice będą badać z kamerą opuszczone miejsca w swoich społecznościach i odkrywać ich historie.

METODY:

- Projekcja i analiza filmu
- Dyskusja
- Ćwiczenia twórcze – fotografia i filmowanie

MATERIAŁY:

- karty pracy alternatywnie slajdy z prezentacji power point
- prezentacja power point
- telefon/tablet/kamera lub aparat z funkcją nagrywania, komputer i program do montowania (np. jeden z darmowych programów takich, jak edytor wideo YouTube, iMovie, czy też DaVinci Resolve)

CZAS ZAJĘĆ:

---

2 x 45 minut plus czas do omówienia pracy domowej

PLAN LEKCJI

Poniższy scenariusz lekcji oparty jest na schemacie uczenia się przez doświadczenie, znanym jako cykl Kolba. Poszczególne etapy tego schematu prowadzą uczniów od doświadczenia filmowego do akumulacji wiedzy i kształcenia kompetencji. Narzędziem, które wspiera kolejne etapy lekcji jest prezentacja power point, dostępna na platformie.

LEKCJA 1

WPROWADZENIE:

Zanim uczniowie zobaczą film, wyświetl im trzy poniższe fotografie (patrz: karta pracy nr 1 lub prezentacja power point, slajd 2). Pozwól, by przyglądali im się przez kilka minut. Po tym czasie zadaj pytania wprowadzające do lekcji poświęconej różnorodności:

- Z czym wam się kojarzą te zdjęcia?
- Jak myślicie, jaki klimat mają przywołać? Jaki nastrój mają wywołać u widzów?
- Jakie wywołały uczucia i emocje w was?
- Czy są to emocje i uczucia przyjemne, czy raczej nieprzyjemne?
- Czy byliście w podobnym miejscu?
- Jakie uczucia i emocje budzi w was myśl o mieszkaniu w nadmorskim kurorcie?

Celem rozmowy o zdjęciach jest zwrócenie uwagi uczniów na różnorodność postaw, doświadczeń oraz przeżyć w obrębie jednej grupy. Jeśli okaże się, że w grupie panuje względna zgoda co do odbioru emocjonalnego zdjęć, dopytaj o możliwy inny ich odbiór, np. dotyczący osób, które mogą preferować nadmorskie miasteczka po sezonie, albo odwrotnie – osób, które odczuwają smutek w takich miejscach.

ETAP DOŚWIADCZENIA

Po krótkiej rozmowie z uczniami i wprowadzeniu do tematu różnorodności wspólnie obejrzyjcie film pt. *Lato i cała reszta* – slajd 3.

ETAP REFLEKSJI

Po projekcji zainicjuj rozmowę na temat filmu, dając uczniom szansę na wyładowanie emocji, wzmocnienie zrozumienia fabuły i wymianę interpretacji przekazu. Jakie są pierwsze wrażenia uczniów związane z filmem? – prezentacja, slajd 4.

Pytania do dyskusji:

- O czym jest ten film?
- Co moglibyście powiedzieć o bohaterach filmu?
- Co sądzicie o tym miejscu, o tej wiosce? Czy kiedykolwiek byliście w podobnym miejscu?
- Czy chcielibyście zostać tam razem z nimi?
- Dlaczego jeden z nich wyjeżdża? Jak rozumiecie jego decyzję?
- Dlaczego jeden z nich zostaje? Jak rozumiecie jego decyzję?
- Czy uważacie, że to ich ostateczne pożegnanie, czy jeszcze się zobaczą?

ETAP REFLEKSJI – c.d.

Końcowe pytania w dyskusji powinny prowadzić do zagadnień przedstawionych w załączonej prezentacji powerpoint. Daje ona szansę na rozwinięcie niektórych wątków obecnych w filmie i kontynuację dyskusji, ale tym razem z odniesieniem do niektórych badań na temat różnorodności. Możesz nawiązać do zajęć z filmem „Radość w ludziach”, gdzie poruszyłeś temat różnic w społeczności i podziału „my / oni”.

Pytania do dyskusji:

- Jak rozumiecie pojęcie „ludzie są podobni, ale też różni. I te różnice mają znaczenie”?
- W jaki sposób możemy się różnić?
- Co sprawia, że mimo różnic można się porozumieć?
- Czy wiemy, jak się ze sobą porozumieć, gdy już zdamy sobie sprawę, że się różnimy?

LEKCJA 2

ETAPY TEORII I ZASTOSOWANIA:

Na drugiej lekcji omówisz temat różnorodności w obrębie naszych wspólnot. Rozpocznij od analizy dwóch sekwencji filmowych, która pogłębi refleksję dotyczącą różnic i podobieństw między bohaterami, jak również rozwinię u uczniów świadomość środków filmowych wykorzystanych przez reżysera. Przyjrzenie się narracji wizualnej i dźwiękowej pozwoli ujawnić wewnętrzne myśli i cele głównych bohaterów. Odpowiedzi uczniów powinny zawierać analizę wybranych przez reżysera partytur muzycznych, które tworzą nastrój, znaczenie i atmosferę.

Instrukcja krok po kroku:

Porównaj sekwencje:

1. Wróćcie do dwóch sekwencji z filmu.

Sekwencja nr 1 (01:38 – 02:49)

Mick i Marc Antoine słuchają i tańczą do nowej muzyki (np. z telefonu – nowa technologia).

Kamera jest ustawiona nisko, chłopcy siedzą na stosie leżaków, prawie pośrodku kadru, bliżej prawej strony.

Sekwencja nr 2 (04:23 – 05:00)

Marc Antoine sam w sypialni ogląda stary muzyczny klip (np. na DVD – telewizja analogowa – stara technologia). Kadrowanie przez drzwi, w których widać go w sypialni.

Rozpocznijcie w klasie ogólną dyskusję, korzystając z poniższych pytań dla każdej sekwencji:

Postać/postacie:

- Kogo widzicie w kadrze?
- Co robią?
- Czy to mówi wam coś o nich?
- Jak wyglądają?
- Czy posiadają coś charakterystycznego?

Sceneria:

- Opiszcie miejsce, gdzie toczy się akcja każdej sekwencji.
- Gdzie oni się znajdują?
- O czym to opowiada?
- Jakie uczucia i emocje towarzyszyły wam w związku z tym?

Dźwięk:

- Co słyszycie?
- Jak się czujecie?
- Opiszcie rodzaje muzyki.
- Co może sugerować taki wybór muzyki?
- Po co reżyser wprowadził te zabiegi?

Po omówieniu każdej z sekwencji porównajcie je i wykorzystane w nich środki filmowe:

- Jakie są główne różnice między sekwencjami?
- W jaki sposób muzyka w obu sekwencjach mówi więcej o bohaterach?
- Jak muzyka może działać na budowanie poszczególnych scen?
- Czy uważacie, że pogłębia to zrozumienie postaci? Jeśli tak, to dlaczego?

Przejdź do omówienia tematu różnorodności na podstawie prezentacji w power point. Sprawdź zrozumienie na bazie ćwiczenia z zakresu edukacji społecznej – slajdy 6–12.

PODSUMOWANIE

Reżyser sprawnie podjął w tym krótkim filmie konkretne decyzje twórcze dotyczące wyboru muzyki. Wybór ścieżki muzycznej jest wbudowanym w fabułę narzędziem, mającym na celu dostarczenie czegoś emblematycznego dla osobowości i tożsamości postaci. Z kluczowym naciskiem na Marca Antoine'a, muzyka oddaje istotę decyzji bohaterów w tych momentach, aby wzmocnić i wysunąć na pierwszy plan dwóch chłopców i ich różne perspektywy na ich świat.

ZADANIE DOMOWE

PORTRET FILMOWY: ODNAJDYWANIE HISTORII W PUSTYCH MIEJSCACH

Film *Lato i cała reszta* rozpoczyna się od ustanowienia poczucia miejsca i historii. Jest ono eksplorowane za pomocą sekwencji długich ujęć portretujących świat chłopców Micka i Marca Antoine'a.

Ujęcie w planie ogólnym – zazwyczaj używane jako ujęcie ustanawiające na początku filmu lub sekwencji. Kadrowanie takiego ujęcia obejmuje otaczające środowisko, podkreślając miejsce i otoczenie.

Ujęcia w planie ogólnym mówią widzom więcej o tej społeczności, o miejscu, porze roku, sugerowanym bezruchu, wspomnieniach minionych czasów, tych najnowszych i odległych, o symbolach uspioanej, sezonowej natury i ekonomii tego świata.

Tworzenie portretu filmowego

Uczniowie stworzą filmowy portret opuszczonego, pustego lub zniszczonego budynku albo miejsca w społeczności/miasteczku, używając podobnego współczynnika proporcji ekranu jak w filmie *Lato i cała reszta*. Ten krótki film jest nakręcony z wykorzystaniem współczynnika proporcji 1,5 : 1, a za-tem proporcji dla filmu 35 mm – takiej samej, jakiej używa się w fotografii.

Współczynnik proporcji – każda decyzja kompozycyjna jest określona przez wymiary klatki filmowej. Współczynnik proporcji to stosunek szerokości i wysokości klatki.

Współczynnik proporcji jest ważnym elementem filmu *Lato i cała reszta*. Zastosowana w nim staranna kompozycja przypomina letnie pocztówki z wakacji i przyczynia się do powstania uczucia nostalgii za minionymi czasami.

WARSZTAT SPOŁECZNY

Celem warsztatów będzie zainspirowanie młodych uczestników do refleksji nad swoją społecznością, tym razem skupiając się na kulturze materialnej, w której są zanurzeni – lokalnej architekturze, śladach przeszłości w postaci nazw ulic czy wsi, artefaktach dokumentujących życie codzienne mieszkańców sprzed kilkudziesięciu lat. Wspólna praca prowadzona na tym etapie wzmocni umiejętność uczniów do „czytania” otoczenia i tworzenia znaczeń z tego, co widzą oraz zwiększy ich wrażliwość na dziedzictwo wizualne.

Najlepiej zacząć od miejsca, które udało się młodzieży sportretować w opisanym powyżej zadaniu twórczym. Dowiedz się o przeszłości budynku lub miejsca. Skorzystajcie z dostępnych repozytoriów (archiwum cyfrowe, biblioteka, koło miłośników historii lokalnej, zapisy z gazet lokalnych) i zasobów, które kryją. Odwołaj się do wiedzy lokalnych mieszkańców – przeprowadź z nimi wywiad pytając o dane miejsce. Spróbujcie „ożywić” swój portret i spojrzeć na znalezione miejsce w inny sposób, wspominając jego czasy świetności.

Może się tak zdarzyć, że – z różnych powodów – znalezienie informacji o danym miejscu jest mało możliwe. Alternatywnym pomysłem na warsztaty społeczne po filmie *Lato i cała reszta* byłoby skierowanie uwagi młodzieży na inne miejsca w okolicy. Możecie zorganizować kolejny spacer po okolicy, tym razem z kimś znającym historię lokalnych budynków i ulic. Odwiedźcie lokalne muzeum lub czyjeś prywatne archiwum i weźcie do ręki przedmiot związany z lokalną społecznością (narzędzie z ważnej fabryki, która funkcjonowała tu przed laty, obraz przedstawiający jakieś ważne lokalne wydarzenie, popularny przedmiot sprzedawany na lokalnym rynku itp.) Niech te przedmioty Was prowadzą – odkryjcie historie z przeszłości, ubarwcie fakty, które możecie zebrać gdzie indziej.

Uczniowie powinni zapisać wnioski z podobnego badania, do ewentualnego rozwinięcia pomysłów i opowieści w ramach przygotowań do filmu końcowego. Badania te będą stanowiły część etapów procesu twórczego tworzenia filmu. Odkrywanie miejsc i śladów historii to ważne aspekty formowania pomysłu na film. Tworzą one autentyczną i solidną metodologię, która przekłada się na dobrze wykonany film.

Plan warsztatów powinien być oparty na wynikach 1. ćwiczenia twórczego i powinien prowadzić do 2. ćwiczenia twórczego (patrz poniżej).

THE NERVE

Northern Ireland Digital Film Archive

Warsztat został poprowadzony przez eksperta z Cyfrowego Archiwum Filmowego. Studenci dowiedzieli się, jak korzystać z archiwum jako materiału badawczego, co można odkryć, jak zaangażować się w odkrywanie historii i wizualne badanie miejsca, architektury, krajobrazu miasta i mody w filmie archiwalnym. Ta wizualna, ruchoma historia obrazkowa zapewnia wspaniały wgląd w miejsce i życie tych, którzy żyli w minionych czasach. To było zarówno stymulujące dla pomysłów, jak i otworzyło możliwości wykorzystania materiałów archiwalnych w ich praktyce filmowej, a także kreatywnego wykorzystania archiwum filmowego.

Poniższe zdjęcia pochodzą z kilku filmów z archiwum. Każdy z nich to spojrzenie na minione czasy, ubiór dnia, miasto i krajobraz miejski.

Belfast, ok. 1898 r.

Zdjęcie dzięki uprzejmości Brytyjskiego Instytutu Filmowego, NI Screen Digital Film Archive

Ormeau Health Centre, Belfast, 1965 r.

Ormeau Road, Belfast, 1963 r.

Zdjęcia dzięki uprzejmości Broadcasting Authority of Ireland, Department for Communities, ITV, UTV Archive i NI Screen Digital Film Archive.

ZADANIE KRATYWNE NR 2

FILM POCZTÓWKOWY

Krótki film jako pocztówka – wysyłanie nie tylko zdjęcia miejsca, ale także wrażeń, dźwięków, tekstu.

Wykorzystując film *Lato i cała reszta* jako inspirację, uczniowie stworzą krótki film pocztówkowy.

Instrukcja krok po kroku:

1. Po przeprowadzeniu badań / ujęć wykonanych w poprzednich dwóch ćwiczeniach, wybierzcie wraz z uczniami dwa miejsca, nad którymi pracowaliście w poprzednich ćwiczeniach i dla których zebraliście wystarczający materiał (ujęcia wykonane przez uczniów oraz found footage).
2. Zorganizujcie się w dwie grupy, z których każda wybierze miejsce, dla którego stworzy film pocztówkowy.
3. Uczniowie powinni wyobrazić sobie, że wysyłają tę pocztówkę do kogoś, kto mieszka w innym mieście lub kraju i (na nowo) odkrywa to miejsce – by przypomnieć mu o przeszłości, opowiedzieć o teraźniejszości. Czy są jakieś plany dotyczące jego miejsca na przyszłość ?
4. Każda grupa musi jeszcze raz szczegółowo obejrzeć wszystkie materiały i wybrać koncepcję krótkiego filmu, od 3 do 5 minut. Ważne jest, aby każdy podał propozycje do koncepcji.
5. Po podjęciu decyzji o sposobie budowy fotografuje się dodatkowe plany terenu, szuka się dodatkowych materiałów lub narracji. Grupa może napisać krótki tekst i wybrać dodatkowy dźwięk lub muzykę, która zostanie włączona do montażu.
6. Montaż końcowy powinien zawierać:
  - Ujęcia uczniów i / lub archiwum wizualne
  - Tekst napisany do krótkiego filmu przez uczniów (może to być głos lub pojawienie się na ekranie...)
7. Ewentualne dźwięki / muzykę / fragmenty wywiadów
8. Krótki film powinien być skonstruowany w taki sposób, aby stworzyć znaczenie i emocje, pokazać i wyrazić stan miejsca i / lub ludzi z nim związanych.

Instrukcja krok po kroku:

Każdy uczeń ma znaleźć w swoim mieście / swojej społeczności miejsce lub budynek, które zostały opuszczone, zamknięte lub pozostawione w stanie ruiny.

Przed zadaniem omówcie kwestie bezpieczeństwa – wybrane miejsce nie powinno stanowić zagrożenia dla filmującej osoby. Przypomnij uczniom, by unikali wchodzenia do miejsc zagrodzonych, w stanie znacznego rozkładu, takich, które grożą zawaleniem. Uświadom uczniom, że miejsce można filmować z zewnątrz.

Uczniowie stworzą jednogminutowy portret filmowy wybranego przez siebie miejsca, używając podobnego współczynnika proporcji jak w filmie *Lato i cała reszta*.

Portretem filmowym może być:

A. Jedno ujęcie w planie ogólnym pustego/opuszczonego miejsca. Ważne, by nagranie zamknęło się w jednej minucie. Oprócz proporcji uczniowie powinni dokładnie rozważyć ustawienie kamery i sposób, w jaki chcą wykadrować miejsce/budynek. Należy również wziąć pod uwagę porę dnia, światło i publiczność.

albo

B. Sekwencja trzech ujęć w planie ogólnym pokazująca trzy puste/opuszczone miejsca. Uczniowie mają wybrać trzy miejsca w okolicy/miasteczku/społeczności. Z tych trzech ujęć można zmontować w 30-sekundowy film.

ZOBACZCIE WSZYSTKIE FILMY W SWOJEJ KLASIE, A NASTĘPNIE ZAMIEŚĆCIE NA PADLECIE PROJEKTU „SHORTCUT – MŁODZI FILMUJĄ SWOJE MIASTO”.

Badanie portretu filmowego

Kontynuacją ćwiczenia twórczego „Portret filmowy” mogą być badania lokalne dotyczące sportretowanych przez uczniów i uczennice miejsc i ich historii.

Korzystając z wyszukiwarki internetowej, znajdźcie wszelkie informacje i materiały na temat miejsca wybranego przez uczniów w „Portrecie filmowym”.

- Co było w nim interesującego?
- Co to było wcześniej?
- Kto z niego korzystał?
- Czy istnieją jakieś zdjęcia lub filmy z przeszłości?

Na kolejnej lekcji podzielcie się swoimi znaleziskami.

UBIERZ MNIE
REŻ. MAŁGORZATA
GOLISZEWSKA
(2011)

TYTUŁ FILMU:

Ubierz mnie, (2011) reż. Małgorzata Goliszewska

PRZEDMIOT:

język polski, etyka, godzina wychowawcza

TEMAT:

widoczność

WĄTKI:

standardy piękna, autoprezentacja, body positivity (ciałopozytywność), oczekiwania innych, widoczność w przestrzeni społecznej, reprezentacja, ocena społeczna, pozytywna komunikacja

CEL GŁÓWNY:

Uczestnicy zajęć z **edukacji społecznej** będą zastanawiać się nad społecznym kontekstem autoprezentacji i znaczeniem reprezentacji w sferze publicznej. Będą ćwiczyć komunikację bez stygmatyzujących, opiniotwórczych komentarzy.

Edukacja do kreatywności pozwoli dzieciom zapoznać się z eksperymentalnymi technikami filmowymi, jak też z ideą filmu transformacyjnego. Twórcza praktyka obejmie ćwiczenia animacji poklatkowej i pikselacji.

CELE SZCZEGÓŁOWE:

- Uczniowie i uczennice zrozumieją społeczny wymiar własnego stylu i wzmocnią postawę otwartości wobec różnorodnych sposobów i stylów wyrażania siebie.
- Uczniowie i uczennice omówią potrzebę kreowania bardziej otwartych i różnorodnych standardów wyglądu w mediach społecznościowych, a także przećwiczą komunikację pozbawioną raniących ocen i komentarzy.
- Uczniowie i uczennice poznają znaczenie reprezentacji grup mniejszościowych w sferze publicznej i prywatnej.

METODY:

- projekcja i analiza filmu
- analiza
- warsztaty (kontekst społeczny)
- ćwiczenia twórcze – fotografia i filmowanie

MATERIAŁY:

karty pracy, tablica/flipchart, kartki papieru, prezentacja PowerPoint, telefon/tablet/kamera lub aparat z funkcją nagrywania, komputer i program do montowania (np. jeden z darmowych programów, takich jak edytor wideo YouTube, iMovie czy też DaVinci Resolve)

CZAS ZAJĘĆ:

90 min (2 godz. lekcyjne po 45 min) plus czas na omówienie pracy domowej lub 135 min (3 godz. lekcyjne po 45 min z przerwą na zadanie domowe pomiędzy lekcją 2 i 3)

PLAN ZAJĘĆ

Poniższy scenariusz zajęć oparty jest na schemacie uczenia się przez doświadczenie, znanym jako cykl Kolba. Poszczególne etapy z tego schematu prowadzą dzieci od doświadczenia filmowego do akumulacji wiedzy i kształcenia kompetencji. Narzędziem, które wspiera kolejne etapy zajęć, jest prezentacja PowerPoint dostępna na platformie.

LEKCJA 1

WPROWADZENIE:

Rozpocznij zajęcia od sprowokowania dzieci do spekulacji na temat tożsamości głównej bohaterki filmu *Ubiierz mnie* na podstawie jej wyglądu. Celem tego ćwiczenia jest uświadomienie łatwości ocen, jakie wydajemy na podstawie powierzchownych wrażeń.

Instrukcja krok po kroku:

1. Podziel dzieci na cztery grupy.
2. Rozdaj zdjęcia bohaterki filmu, Gosi, różnie ubranej – po jednej stylizacji na grupę (karta pracy nr 1). Postaraj się, żeby osoby z różnych grup nie widziały pozostałych stylizacji – SLAJD 3.
3. Poproś dzieci, aby pospekulowały na temat osoby na zdjęciu z wykorzystaniem pytań widocznych na kartach pracy – SLAJD 4:
  - Jak byście określili styl osoby na zdjęciu?
  - Jaka może być?
  - Jakie może mieć upodobania?
  - Czym może się interesować?
  - Jaki może mieć status społeczny?
  - Czy pracuje, uczy się, studiuje?

4. Po 5 minutach poproś przedstawicieli grup o zaprezentowanie pomysłów na temat Gosi przed klasą.
5. Podsumuj doświadczenie, zadając kilka ogólnych pytań:
  - Czy Wasze wyobrażenie o Gosi zmieniło się po wysłuchaniu wszystkich grup i zobaczeniu jej w różnych strojach?
  - Czy jest coś, co chcielibyście o niej powiedzieć w tej chwili? Czy jesteście skłonni spekulować, jaka może być Gosia?
  - Jak myślicie, dlaczego Gosia jest tak różnie ubrana w każdej z tych stylizacji?
  - Czy łatwo było spekulować na temat Gosi na podstawie zdjęć? Czy jest to coś, co robimy, widząc innych ludzi?
  - Czy po tym doświadczeniu czujecie, że ubrania definiują człowieka? W jaki sposób? Dlaczego tak, dlaczego nie?
  - Jak się dziś ubraliście? Dlaczego dokonaliście takiego wyboru? Kto miał na to wpływ?

PODSUMOWANIE ANALIZY FILMU:

Ubierz mnie jest przykładem filmu transformacyjnego, w którego trakcie bohater lub bohaterka przechodzi widoczną zmianę. W swoim filmie eksperymencie reżyserka, często krytykowana przez otoczenie za sposób ubierania się, pozwala matce, babci i przyjaciółce dobrać sobie przez jakiś czas strój. Proces doboru garderoby i reakcje otoczenia są rejestrowane przez kamerę. W filmie ukazane są specyficzne relacje rodzinne (słownictwo, gestykulacja, modyfikacja głosu) oraz skrawki codziennego życia bohaterki.

Reżyserka chce znaleźć odpowiedź na pytanie, dlaczego jej strój tak bardzo nie podoba się tym ludziom i czy jego zmiana może faktycznie coś dla nich znaczyć. Jej dokument uwidacznia też specyficzne wzorce komunikacyjne, w których wiele miejsca zajmują mocne, czasem wręcz wulgarne komentarze i krytyka. Film jest relacją z eksperymentu w obrębie najbliższego otoczenia i ciekawą wypowiedzią na temat tego, co to znaczy być sobą pośród innych.

Wykorzystane przez reżyserkę techniki filmowe podkreślają przekaz jej dokumentu. Sceny animacji poklatkowej ukazują autorkę i bohaterkę dokumentu jako obiekt poddający się ingerencji. Sposób filmowania – zdjęcia z ręki, przedstawianie scen tak, jakby kamera widziała to, co widzą oczy bohaterki (POV shot – kamera subiektywna), amatorski styl wielu ujęć – pozwala głębiej odczuć intymny wymiar wizualnego eksperymentu reżyserki.

ETAP DOŚWIADCZENIA:

Po krótkiej rozmowie z dziećmi i wprowadzeniu do dalszych działań wspólnie obejrzyjcie film Ubierz mnie.

Po projekcji zainicjuj ogólną dyskusję na temat filmu, dając uczestnikom zajęć szansę na wyrażanie emocji, wzmocnienie zrozumienia fabuły i podzielenie się interpretacjami. Jakie są pierwsze wrażenia dzieci związane z filmem?

- O czym jest ten film?
- Jakie jest przesłanie filmu?
- Jaki wniosek można wyciągnąć z eksperymentu Gosi? Co on pokazał?
- Czy bliscy Gosi lubili jej wygląd?
- Dlaczego byli krytyczni? Za co ją krytykowali? Jak ją krytykowali?
- Jak odbieracie tę krytykę i ten eksperyment? Z jakimi emocjami obejrzelście historię Gosi?
- Co ten film mówi o tym, jak się ubieramy? Czy zgadzacie się z tą obserwacją?
- Co ten film mówi o tym, jak się nawzajem oceniamy? Przypomnijcie sobie ćwiczenie wprowadzające do zajęć – czy po zobaczeniu filmu *Ubierz mnie* Wasze oceny są teraz takie same jak na początku zajęć?

LEKCJA 2

ETAPY TEORII I ZASTOSOWANIA:

Na drugich zajęciach omówisz temat widoczności i reprezentacji społecznej. Rozpocznij od analizy sekwencji filmowej, która wprowadzi uczestników w temat oraz przyczyni się do lepszego zrozumienia filmowych środków wyrazu.

Instrukcja krok po kroku:

1. Obejrzyj sekwencję zamykającą *Ubierz mnie* (sekwencja dostępna na platformie).

Closing sequence (15.37 – 15.55)

2. Omówcie na forum sekwencję, korzystając z pytań dodatkowych:
  - Jakie wrażenie wywiera na Was scena piksilacji w filmie *Ubierz mnie*?
  - Jak przedstawiona jest autorka? Na jakim tle ją widzimy?
  - Czy macie jakieś skojarzenia z tą sceną?
  - Kto ubiera Gosię w filmie? W jaki sposób ta scena to podkreśla?
  - Co się zmienia się w jej wyglądzie? Czy myślicie, że te zmiany się utrzymają? Że są korzystne? Że to będzie trwała zmiana?
  - W jaki sposób ubrania nas określają?
  - Czy sposób, w jaki się ubieramy, określa naszą przynależność do grupy/społeczności (pomyślcie o meczach piłki nożnej, koncertach, gwiazdach rocka, subkulturach itp.)?
  - Czy ubranie może określać status społeczny?
  - Czy uważacie, że ubrania i styl są częścią roli mężczyzny i kobiety w społeczeństwie?
  - Czy jakiś szczególny komentarz związany z płcią w filmie zrobił na Was wrażenie?

PODSUMOWANIE ANALIZY SCEN – METODA POKLATKOWA

Animacja poklatkowa jest serią obrazów tworzonych klatka po klatce z niewielkimi ruchami lub różnicami pomiędzy każdym z nich, obrazy są wyświetlane szybko jeden po drugim i w kolejności sekwencyjnej.

Mały rozmiar ruchów między każdym zdjęciem i prędkość, z jaką każdy obraz lub „klatka” jest wyświetlany, sprawia, że wygląda jak jeden płynny ruchomy obraz. Jest to możliwe dzięki „trwałości widzenia”, czyli zdolności mózgu do zatrzymania obrazu, który widział przez około 1/25 sekundy i wygładzenia luki między nim a następnym obrazem. Ten efekt „wypełnienia” pomaga stworzyć iluzję ruchu za pomocą nieruchomych obrazów.

Jest to sztuka ożywiania obiektów nieożywionych za pomocą tak zwanej „iluzji ruchu”. Gdy oglądasz sekwencję nieruchomych obrazów w szybkim tempie, Twój mózg interpretuje je jako ciągły ruchomy obraz, tworząc „iluzję ruchu” i określa się ją mianem trwałości widzenia.

liczba zdjęć, obrazów lub klatek odtwarzanych w ciągu sekundy. W kinie jest to zazwyczaj 25 klatek na sekundę, w animacji jest to 25 obrazów/zdjęć na sekundę! Możliwe jest jednak stworzenie animacji poklatkowej przy użyciu 8/12 klatek na sekundę.

Pikselacja

Technika Stop Motion, którą Goliszewska stosuje w Dress Me nazywa się Pixilation. Pikselacja to animacja, w której wykorzystuje się ludzi lub żywe obiekty w przeciwieństwie do stworzonych postaci lub przedmiotów martwych.

3. Przejdź do omówienia tematu widoczności i reprezentacji społecznej – skorzystaj z prezentacji PowerPoint. Sprawdź zrozumienie na bazie ćwiczenia z zakresu edukacji społecznej – SLAJDY 8-18.

ZADANIE DOMOWE

UBIERZ MNIE – ANIMACJA O UBRANIACH

Zadanie polega na nawiązaniu do eksperymentu Małgorzaty Goliszewskiej i stworzeniu krótkiej, 10-sekundowej animowanej sekwencji będącej wizualnym esejem na temat sposobu ubierania się ludzi na przestrzeni dekad – od ubiegłego wieku do dnia dzisiejszego. W kolejnych krokach uczniowie będą zbierać archiwalia do swojego filmu, a następnie używać swoich telefonów komórkowych, by zaanimować zebrane materiały i poprzez to kreatywnie działania przeanalizować zmiany w ubiorze w miejscu, w którym mieszkają.

Zadanie to może mieć zróżnicowany przebieg, w zależności od dostępnego czasu. Może stanowić zadanie indywidualne do zrobienia przez dzieci samodzielnie w domach. Może być także podzielone na dwie części, z których pierwsza będzie zadaniem indywidualnym do realizacji w domu, a druga zadaniem grupowym do realizacji w klasie. To właśnie ten drugi wariant został rozpisany w poniższej instrukcji.

Instrukcja krok po kroku:

1. Rozpocznijcie od zapoznania się z techniką animacji. Polecamy w tym celu skorzystanie z materiałów dostępnych na stronie internetowej Natalii Spychały – artystki i animatorki, a w przeszłości rezydentki programu Shortcut (<https://warsztatyanimacji.pl/rusztemat>). Filmy ze strony możecie obejrzeć razem na zajęciach lub – jeśli brakuje na to czasu – dzieci mogą to zrobić w domach.
2. Następnie niech każde dziecko przeszuka domowe archiwa i zbierze zdjęcia swojej rodziny i przyjaciół. Dobrym pomysłem może być również sięgnięcie do starych gazet, przeszukanie cyfrowych repozytoriów i bibliotek. Pozwól dzieciom zebrać zdjęcia pokazujące zmiany w sposobie ubierania się ludzi na przestrzeni dziesięcioleci – od początku ubiegłego wieku do dziś. Pamiętaj, że zdjęcia i inne materiały archiwalne mają posłużyć do filmu, warto więc zastanowić się nad przygotowaniem ich w formie, którą będzie można przekształcać, czyli ciąć i kleić. Skany i kolorowe wydruki wystarczą.
3. Pracując w grupach (trzech lub czterech), dzieci zestawiają wszystkie zdjęcia, które każde z nich pozyskało i zgromadziło. Na podstawie zebranego materiału powinny zaplanować, jak stworzyć krótką animację poklatkową. Pomocne mogą być storyboardy lub krótki scenariusz. Dzięki nim dzieci zaplanują, co i w jaki sposób chcą wykorzystać do stworzenia swojej opowieści. Daj im 10–15 minut na podjęcie tych decyzji – ma to być tylko krótkie ćwiczenie z szybkimi rezultatami.

Kluczowe porady filmowe:

Aby stworzyć płynny ruchomy obraz, należy nagrywać minimum 8–12 klatek na sekundę, czyli 8–12 nieruchomych obrazów/zdjęć na każdą sekundę materiału filmowego. To może wydawać się dużo, ale jest to konieczne, aby upewnić się, że animacja jest gładka i charakteryzuje ją płynny ruch. Animacja poklatkowa wymaga cierpliwości; dzieci powinny poświęcić swój czas i skupić się na każdym ruchu.

Przed rozpoczęciem zdjęć:

- Zachowajcie prostotę! To tylko krótkie, proste ćwiczenie – niech Wasze filmy nie trwają dłużej niż 10 sekund.
- Jeśli macie tło, przyklejcie je – nie powinno się ruszać.
- Dla ułatwienia produkcji poukładajcie wybrane zdjęcia w kolejności, w jakiej mają się pojawiać na filmie.
- Skorzystajcie z planu sekwencji (szablony znajdują się w materiałach pomocniczych).
- Ustawcie aparat i statyw lub telefon i podstawkę (powinny być zabezpieczone i nie powinny się ruszać).
- Przygotujcie Waszą aplikację do animacji. Do najlepszych darmowych aplikacji na telefony Apple (iPhone) lub z systemem Android należą: Stop Motion Studio (<https://www.cateater.com/try.html>) oraz (tylko na iPhone'a) iMotion (<https://apps.apple.com/gb/app/imotion/id421365625>).

Po rozpoczęciu zdjęć:

- Trzymajcie kamerę stabilnie, zabezpieczcie iPada/telefon i statyw z kamerą w jednej pozycji.
- Ważne jest, aby zwracać uwagę na oświetlenie i używać lampki biurkowej i latarek –zapewnia to równomierne i spójne oświetlenie (bez cieni).
- Trzymajcie ręce poza kadrem.
- Stosujcie bardzo niewielkie przesunięcia obrazów.
- Wykonaj 6–8 zdjęć na początku i na końcu animacji.
- Wszystko, co nie ma się ruszać (np. tło), powinno być przyklejone.
- Każda osoba w grupie powinna mieć swoje zadanie (np. reżyser, animator, kamerzysta itd.).
- Pracujcie jako zespół!

4. Po zebraniu tych rzeczy uczestnicy zajęć są gotowi do pracy. Mogą zacząć testować proces z czymś bardzo prostym, np. sprawiając, że krzesło porusza się po podłodze lub ołówek toczy się po biurku. Główne założenie animacji poklatkowej jest proste – dzieci szybko nauczą się metodą prób i błędów, co wygląda dobrze w ich własnych animacjach, a co do końca nie działa.
5. Obejrzyjcie wszystkie eseje animacji poklatkowej na następnych zajęciach i porozmawiajcie o tym, jak obrazy opowiadają historię zmian w modzie na przestrzeni lat.

PODSUMOWANIE

Porozmawiajcie o stworzonych przez Was filmach, korzystając z pytań pomocniczych:

- Jakie były istotne zmiany w ubiorze?
- Czy istnieją znaczące różnice między płciami?
- Co i w jaki sposób mogło wpłynąć na te wszystkie zmiany?
- Jakie widzicie pozytywne i negatywne strony tych zmian?

WARSZTAT SPOŁECZNY

Warsztaty społeczne związane z filmem *Ubiierz mnie* mają dwa cele - zainspirować uczniów do refleksji nad wcześniejszymi ustaleniami dotyczącymi ludzi i przestrzeni tworzących ich środowisko społeczne oraz pomóc im w zebraniu materiału wizualnego do kolejnego zadania twórczego, w którym stworzą animowaną sekwencję dotyczącą (wymarzonego) wyglądu ich społeczności/miasta. Podczas warsztatów społecznych uczniowie powinni przede wszystkim przeanalizować materiały wizualne dokumentujące życie ich dzielnicy na przestrzeni ostatnich dekad.

Ważnym celem spotkania jest zapoznanie uczniów z lokalnymi archiwami i repozytoriami dokumentującymi życie lokalnej społeczności. Krokiem do tego celu byłoby zaangażowanie uczniów w przygotowanie do spotkania poprzez poproszenie ich o przeszukanie domowych archiwów i poszukiwanie zdjęć miasta lub gminy od przeszłości do współczesności. Te amatorskie materiały powinny być następnie uzupełnione o bardziej oficjalne zasoby, takie jak zdigitalizowane archiwa, wycinki z lokalnych gazet, stare pocztówki itp. Odwołanie się do bardziej formalnych repozytoriów może zapewnić uczniom szerszy wybór materiałów wizualnych do animacji, co może mieć duże znaczenie w przypadku uczniów, którzy nie posiadają w domu bogatej kolekcji zdjęć.

Dodatkową opcją byłoby zaproszenie do pracy z zasobami wizualnymi przedstawiciela lub przedstawicieli „innych” (subkultur, azylantów, uchodźców), którzy mogliby zaprezentować swoją perspektywę reprezentacji w sferze społecznej. Mogliby oni ujawnić mniej widoczne ślady swojej działalności w sąsiedztwie i opowiedzieć o tym, jak czują się z widocznością w swoich nowych miastach/społecznościach. Jak chcą wyrazić swoją tożsamość w środowisku - sztuka, jedzenie, religia, kultura, tradycja itp.

Pytania, które warto rozważyć podczas spotkania z lokalnym historykiem lub archiwistą:

- Czyją historię opowiada Wasze miasto i jego architektura? Czyjej historii brakuje?
- Jakie grupy są najbardziej widoczne i dlaczego? Jakie grupy są niewidoczne i dlaczego?
- Jak widoczni są „inni”? Czy są? Jakie ślady zróżnicowania społecznego są rozpoznawalne w środowisku? Czy są jakieś ślady?
- Czy wygląd społeczności/miasta odzwierciedla osobowość uczniów? Ich potrzeby i zainteresowania?
- Co musiałoby się zmienić, aby gmina/miasto wyglądało bardziej jak miejsce uczniów?

WARSZTAT KREATYWNY

UBIERZ MNIE - ANIMACJA O WSPÓLNOCIE

Zadanie twórcze polega na kreatywnym wykorzystaniu animowanych materiałów archiwalnych do wizualizacji historii „opowiadanych” przez miasto (lub dzielnicę). W krótkiej, 30-sekundowej sekwencji uczniowie będą wizualnie podsumowywać swoje ustalenia i materiały z warsztatów społecznych.

To ćwiczenie pozwoli uczniom sportretować zmiany, które zaszły wokół nich i skomentować widoczność lub niewidoczność pewnych grup w środowisku. Będzie to dla nich szansa na twórczą wolność i wyobrażenie sobie, jak wyglądałaby ich okolica, gdyby byli bardziej widoczni w krajobrazie miasta.

Instrukcja krok po kroku:

1. Pracując w grupach (3-4 uczniów w grupie), uczniowie zestawiają materiały wizualne, które każdy z nich zdobył i zgromadził plus materiały zdobyte podczas warsztatów społecznych. Uczniowie powinni zastanowić się nad wszystkimi zebranymi materiałami i nad tym, co można z nimi twórczo zrobić.
2. Na podstawie wszystkich zebranych materiałów powinni zaplanować, jak stworzyć krótką animację poklatkową. Ponownie storyboardy lub krótki storyboard mogą pomóc w zaplanowaniu sekwencji. Daj uczniom 10/15 minut na podjęcie tych decyzji - to ma być tylko krótkie ćwiczenie z szybkimi i natychmiastowymi rezultatami
3. Animuj! - patrz instrukcja powyżej dla zadania domowego.

ARTE URBANA COLLECTIF

Zaproponowaliśmy uczniom 2 warsztaty, w których mieszały się instrukcje warsztatu społecznego i zadania twórczego.

W przypadku pierwszego z nich, związanego z historią ich miasta i ich własnych opowieści, uczniowie zebrali ogromną ilość materiałów wizualnych - zdjęcia z przeszłości ich krewnych, zdjęcia i archiwalne nagrania starych budynków, wycinki z gazet itp. Proces zbierania materiałów trwał około 2 tygodni, podczas których szukali materiałów indywidualnie lub razem w bibliotece regionalnej.

Po dokładnym zapoznaniu się z materiałem, uczniowie pracowali w małych grupach z gościnnym animatorem i stworzyli własną historię w formie animacji poklatkowej i 2-minutowego filmu krótkometrażowego, który w kreatywny sposób łączy przeszłość z teraźniejszością, a także ich osobiste historie i pomysły z historią miejsca, w którym żyją i rosną. Po procesie animacji (4 różne sesje z mentorem) uczniowie obejrzeli swój film w bibliotece, w której odbywały się ich warsztaty, nadali mu nazwę - „Spojrzenie w przeszłość” i zauważyli swoje postępy w kreatywnej technice poklatkowej.

Drugi warsztat, związany z materiałami archiwalnymi odbył się ponownie w bibliotece regionalnej, a zaproponowany został przez samych pracowników biblioteki. Studentom pokazano setki plakatów starych filmów wyświetlanych w starym kinie, które znajdowało się w pobliżu. Przez 3 sesje oglądali je, filmowali i odkrywali dzięki nim stare bułgarskie i europejskie filmy.

Warsztat w bibliotece regionalnej

Poznali również ich historię: w przeszłości każde kino w większym mieście miało plakacisnę, który śledził program i tworzył oryginalny plakat do każdego filmu. Odkrycie plakatów było też okazją do spotkania z bibliotekarzami, którzy uratowali je po zakończeniu działalności kina, a także do rozmowy z żoną plakacisty (sam nie żyje). Uczniowie postanowili włączyć plakaty do swojego finałowego filmu, który poświęcony jest starymu kinu.

KARTA PRACY NR 1

GRUPA 1

Pytania pomocnicze:

- Jak byście określili styl osoby na zdjęciu?
- Jaka może być?
- Jakie może mieć upodobania?
- Czym może się interesować?
- Jaki może mieć status społeczny?
- Czy pracuje, uczy się, studiuje?

GRUPA 2

Pytania pomocnicze:

- Jak byście określili styl osoby na zdjęciu?
- Jaka może być?
- Jakie może mieć upodobania?
- Czym może się interesować?
- Jaki może mieć status społeczny?
- Czy pracuje, uczy się, studiuje?

GRUPA 3

Pytania pomocnicze:

- Jak byście określili styl osoby na zdjęciu?
- Jaka może być?
- Jakie może mieć upodobania?
- Czym może się interesować?
- Jaki może mieć status społeczny?
- Czy pracuje, uczy się, studiuje?

GRUPA 4

Pytania pomocnicze:

- Jak byście określili styl osoby na zdjęciu?
- Jaka może być?
- Jakie może mieć upodobania?
- Czym może się interesować?
- Jaki może mieć status społeczny?
- Czy pracuje, uczy się, studiuje?

HYDEBANK
ROSS MCCLEAN
(2019)

TYTUŁ FILMU:

Hydebank (2019), reż. Ross McClean

PRZEDMIOT:

język polski, etyka, zajęcia wychowawcze

TEMAT:

wzmocnienie

WĄTKI:

upodmiotowienie osób marginalizowanych, wzmocnienie głosu wrażliwych grup społecznych i poprawa ich wizerunku, rozwój społeczności oparty na jej potencjale, partnerskość, perspektywa wzmocnienia, budowanie więzi, odnalezienie swojego celu w życiu.

CEL GŁÓWNY:

Uczniowie **edukacji społecznej** zastanowią się nad kwestią upodmiotowienia słabszych grup społecznych i jednostek. Zdobędą empatyczną perspektywę na problemy osób marginalizowanych, która podkreśla potrzebę partnerskiego podejścia i skupienia się na potencjale.

Edukacja do kreatywności pozwoli uczniom zapoznać się z eksperymentalnymi technikami filmowymi, jak też z ideą filmu dokumentalnego. Twórcza praktyka obejmie ćwiczenia przeprowadzania wywiadów oraz skupienia się na roli światła w budowaniu filmowych znaczeń.

CELE SZCZEGÓŁOWE:

- Praktyczna zmiana perspektywy na kwestie związane z upodmiotowieniem zmarginalizowanych grup i jednostek.
- Uczniowie dowiedzą się, jak można wzmocnić głos grup narażonych na marginalizację i poprawić ich status społeczny.
- Praca nad procesem wzmocnienia w swojej grupie/klasie i planowanie konkretnych działań wzmocniających.

METODY:

- projekcja i analiza filmu
- dyskusja
- warsztaty (kontekst społeczny)
- ćwiczenia twórcze – fotografia i filmowanie

MATERIAŁY:

- prezentacja PowerPoint
- tablica/Flipchart
- telefon/tablet/kamera lub aparat z funkcją nagrywania, komputer i program do montowania (np. jeden z darmowych programów takich, jak edytor wideo YouTube, iMovie, czy też DaVinci Resolve)
- Stojak na telefon lub statyw do aparatu

CZAS ZAJĘĆ:

2 x 45 minut plus czas do omówienia pracy domowej

PLAN ZAJĘĆ

Poniższy scenariusz lekcji oparty jest na schemacie uczenia się przez doświadczenie, znanym jako cykl Kolba. Poszczególne etapy tego schematu prowadzą uczniów od doświadczenia filmowego do akumulacji wiedzy i kształcenia kompetencji. Narzędziem, które wspiera kolejne etapy lekcji jest prezentacja power point, dostępna na platformie..

LEKCJA 1

WPROWADZENIE:

ĆWICZENIE OTWIERAJĄCE

(dźwięk włączony, obraz wyłączony – 15 minut lekcji)

Lekcję należy rozpocząć bez wprowadzania kluczowego kontekstu filmu. Celem tego ćwiczenia wprowadzającego „Dźwięk włączony, obraz wyłączony” jest wysłuchanie pierwszej minuty filmu *Hydebank*. Uczniowie będą dyskutować na temat wrażeń, jakie wywołają w nich same elementy dźwiękowe. Czy poprzez sam dźwięk można rozpoznać miejsce, emocje i możliwy przebieg akcji?

Celem tego ćwiczenia jest uświadomienie uczniom ich lęku przed nieznanym oraz stereotypów związanych z pewnymi miejscami i grupami.

Instrukcja krok po kroku:

1. Rozpocznij lekcję bez wprowadzania jakichkolwiek informacji lub kontekstu dotyczącego filmu, podając jedynie jego tytuł. Klasa skupi się na przewidywaniach, słuchając tylko pierwszej minuty filmu *Hydebank*.
2. Poproś uczniów, aby odwrócili się od ekranu. Nie powinni patrzeć na ekran, tylko słuchać dźwięku.

3. Odtwórz pierwszą minutę filmu. Skorzystaj z klipu dostępnego na platformie lub zatrzymaj film po pierwszej minucie.
4. Po minutowym fragmencie podejmij z uczniami dyskusję:
  - Co usłyszeliście?
  - Opiszcie ton głosów?
  - Jak się czuliście słysząc te dźwięki?
  - Jak myślicie, gdzie rozgrywa się akcja filmu?
  - Kto może być bohaterem/bohaterami filmu?

Czy na podstawie słuchania tylko tej pierwszej minuty uczniowie mogą przewidzieć?

- Miejsce
  - Środowisko
  - Emocje
  - Sytuacje
5. Po dyskusji z uczniami, obejrzyjcie razem *Hydebank*.

DŹWIĘK W KADRZE

Reżyser filmu *Hydebank*, Ross Mclean wprowadza widzów w świat swojego krótkometrażowego dokumentu obserwacyjnego samym dźwiękiem. Pierwsze 30 sekund filmu to tylko dźwięk na czarnym ekranie; młode głosy rozmawiające i krzyczące. Dopiero w 00.35 pojawia się pierwsze długie ujęcie, centralnie skadrowany ciemny, bardzo słabo oświetlony pusty korytarz prowadzący do półotwartych drzwi. Za tymi drzwiami dostrzegamy jedynie światło. Dźwięk narasta, stając się coraz głośniejszy. Pod koniec pierwszej minuty, nabiera intensywności i emocji, a wtedy stabilne ujęcie zastępuje ujęcie zrealizowane kamerą z ręki, co potęguje atmosferę chaosu.

Hydebank to krótkometrażowy film dokumentalny, którego akcja rozgrywa się w więzieniu dla młodocianych przestępców w Irlandii Północnej. Film koncentruje się na bohaterze o imieniu Ryan, a widzowie poznają jego świat poprzez codzienną rutynę i rozmowy. McClean nienachalnie i z ludzką powagą przybliża nam świat z pozoru niedostępny. Trudne środowisko, w którym funkcjonuje nasz bohater, problemy oraz emocje, z którymi musi sobie radzić.

ETAP DOŚWIADCZENIA

Po krótkiej rozmowie z uczniami i wprowadzeniu do dalszych działań, wspólnie z klasą obejrzyjcie film *Hydebank*.

ETAP REFLEKSJI:

Po projekcji zainicjuj ogólną dyskusję na temat filmu, dając uczniom szansę na wyładowanie emocji, wzmocnienie zrozumienia fabuły i wymianę interpretacji przekazu. Jakie są pierwsze wrażenia uczniów związane z filmem?

- Kim jest Ryan?
- Jak rozumiesz jego sytuację?
- Jak myślisz, co jest jego największym problemem, zmartwieniem?
- Jak radzi sobie z zaistniałą sytuacją?
- Dlaczego jest gotów opiekować się owcami? Co zyskuje dzięki temu zajęciu?
- Dlaczego jest sam? Dlaczego inni więźniowie kpią z niego i wyśmiewają?
- Jak mogły wyglądać okoliczności Ryana w społeczności/świecie, w którym dorastał?
- W jaki sposób wpłynęło to na życie bohatera?

LEKCJA 2

ETAPY TEORII I ZASTOSOWANIA:

Na drugiej lekcji omówisz temat wzmocnienia słabszych grup społecznych. Rozpocznijcie od analizy języka filmowego, która wprowadzi uczniów w temat, a także przyczyni się do lepszego zrozumienia filmowych środków wyrazu.

ANALIZA FILMOWA – ĆWICZENIE

(Rozumienie metafor wizualnych: Światło i Ciemność)

Wzmacnianie jednostki lub grupy mniejszościowej wymaga wzięcia pod uwagę jej perspektywy, a czasem przeformułowania myśli na temat jej sytuacji, aby uwypuklić lub wydobyć dostępne potencjały i zasoby (często nieoczywiste i ukryte).

Proces ten został zilustrowany w filmie *Hydebank*. W krótkometrażowym filmie dokumentalnym poznajemy świat Ryana, który przebywa w więzieniu za popełnione brutalne przestępstwo.

Otoczenie i sytuacja Ryana wydają się być przesiąknięte mrokiem. Reżyser McClean zdecydował się na kilka scen, odbywających się w nocy, w miejscach oświetlonych tylko jednym źródłem światła. Używając latarni ulicznych i reflektorów, reżyser oświetla swojego bohatera, jego codzienne czynności, czyni go i jego działania widocznymi.

Uczniowie biorąc udział w tym ćwiczeniu:

1. Zbadają "jasne" i "ciemne" metafory wizualne w filmie *Hydebank*.
2. Dostrzegą praktyczne zastosowania technik filmowych wykorzystanych w filmie *Hydebank*.

Wybrane sekwencje z filmu *Hydebank* są przykładami do analizy filmowej, w których użycie pojedynczych źródeł światła sygnalizuje potencjalny konflikt wewnętrzny Ryana. W poniższych kadrach z filmu bohaterowi towarzyszą ciemne ujęcia:

Obraz 1. Sypialnia Ryana

Obraz 2. Płot/drzwi

Obrazek 3. Owcza zagroda

Obraz 4. Pole dla owiec

Instrukcja krok po kroku:

Dyskusja na zajęciach

1. Obejrzyj sekwencję *Hydebank* (sekwencja dostępna na platformie).

Sekwencja (01.50 – 02.36)

2. Omówcie na forum sekwencję, korzystając z pytań dodatkowych:
  - W przedstawionej sekwencji gdzie jest światło? Co to może sugerować?
  - W jaki sposób światło zmienia postrzeganie Ryana w tym fragmencie?
  - Co można symbolizować światło wykorzystane w tym fragmencie?
  - Co można określić mianem światła w życiu Ryana?
  - Czy Ryan odnalazł swój cel w życiu? Co to może być?
  - Jak odniesiecie hasło wzmacnianie do kompozycji wizualnej i wykorzystania światła w filmie *Hydebank*?
  - Jak rozumiesz pojęcie wzmacniania? Co wzmacnia Ryana w obszarze emocji i działań tak jak w nocy wzmacnia go światło?
  - A czy ten film może być dla niego wzmacniającym doświadczeniem? Jaki może mieć wpływ na życie Ryana? Jak ważne jest, by mieć szansę opowiedzieć swoją historię?
  - Co cię wzmacnia? Co daje ci poczucie sprawstwa?
  - Co to znaczy znaleźć swój własny cel, wyjątkowość? Odnaleźć swój własny wewnętrzny głos?
  - Jakie znaczenie ma to w życiu osób i grup marginalizowanych?
  - Co się dzieje, kiedy traktujesz ludzi jako potencjał, a nie problem?

PODSUMOWANIE ANALIZY SCEN

Piękna metaforyka wizualna wykorzystująca pojedyncze źródła światła w filmowych kompozycjach *Hydebank* może symbolizować nadzieję na zmianę życia. Dyrekcja więzienia postanowiła dać więźniowi szansę i zaproponować mu pracę w oparciu o jego zasoby (np. czas wolny, którego więźniowie mają w nadmiarze oraz cierpliwość do zwierząt, która cechuje Ryana).

Ryanowi powierzono opiekę nad małym stadem owiec. Dzięki temu zadaniu w jego życiu pojawił się cel i działanie, którym może wypełnić swój czas spędzony w więzieniu. Nie tylko uczy się nowej umiejętności i pracy jako hodowca owiec, ale inwestuje w przyszłość po wyjściu na wolność. Dzięki temu może marzyć, planować, jak wykorzysta swoje nowe umiejętności. Mówi: „Chcę założyć stado, zacząć od małych kroczków, na początku 10 owiec...”.

Przejdź do omówienia tematu wzmacniania i reprezentacji społecznej na podstawie prezentacji ppt. Sprawdź zrozumienie na bazie ćwiczenia z zakresu edukacji społecznej – SLAJDY 8 – 19.

ZADANIE DOMOWE nr 1

PORTRET WZMACNIAJĄCY – PRZEDSTAW SIEBIE

To ćwiczenie twórcze zostanie wprowadzone na zajęciach, aby uczniowie mogli je wykonać jako zadanie domowe.

Ćwiczenie wprowadzające

To kreatywne ćwiczenie zaprosi uczniów do podzielenia się wizualnymi aspektami na swój temat. Będzie to dla nich okazja do przedstawienia się, do wypowiedzenia się na temat tego, kim są i co ich wyróżnia. Ważne jest tutaj praca ze światłem. To nawiązanie do analizowanej sekwencji z lekcji nr 2.

Jest to szansa na zaproszenie do bliższego przyjrzenia się sobie i wzmocnienia poczucia, kim jestem, czym się interesuje i jak siebie postrzegamy. Poznania unikalnych zainteresowań, tego, co sprawia, że uczniowie czują się „w swoim żywiole”.

Instrukcja krok po kroku:

- Uczniowie powinni zacząć od napisania pomysłów na temat tego, kim są, czym się interesują, czym się inspirowują, co sprawia, że są tacy, jacy są.
- Następnie uczniowie filmują (na swoich telefonach), fotografują lub tworzą krótką prezentację własnej osoby. Ważne, by nie zapomnieć o roli światła. W filmie czy na fotografii oświetlenie ma za zadanie wyodrębnić, podkreślić lub ukryć elementy istotne dla narracji. Przypomnij uczniom, że reżyser „Hydebanku” w kluczowych momentach tak operował grą światła, by zwrócić widzom uwagę na istotne elementy. Zaproś uczniów do kreatywnego podejścia w zadaniu domowym. Do nich należy inwencja twórcza w sposobie fotografowania/filmowania siebie, elementów pokoju, ulubionych rzeczy itp. Ich prace mogą przypominać światło naturalne lub poprzez celowe operowanie źródłem światła i cieniem wpływać na nastrój danego ujęcia. Przypomnij jakie mogą być sposoby operowania światłem i cieniem;
  1. zwiększenie kontrastu – powoduje większe natężenie cieni;
  2. zmiana intensywności światła, jego kierunku lub barwy;
  3. prześwietlenie,
  4. rozmycie,
  5. wybielenie tła.
- Po wykonaniu pracy domowej uczniowie udostępniają nagrania na padlecie “Shortcuta”.

WARSZTAT SPOŁECZNY

Wzmocnienie pozycji innych

Warsztat społeczny ma na celu przygotowanie młodych uczestników do zadania, jakim jest stworzenie portretu osób z ich społeczności. Ponieważ ich portrety mają być oparte na wywiadach, warto skupić się na umiejętności prowadzenia empatycznych rozmów.

Zaproś gościa lub gości, którzy wzmacniają innych poprzez ujawnianie i dokumentowanie ich historii, np. dziennikarzy lub działaczy społecznych zajmujących się przywracaniem pamięci o społecznościach i miejscach. Poproś ekspertów o rozwinięcie swoich doświadczeń i wiedzy na temat zachowań zachęcających innych do dzielenia się swoimi historiami. Zaplanujcie wspólnie kilka praktycznych ćwiczeń polegających np. na zadawaniu pytań otwartych. Jedno z nich może polegać na tym, że uczniowie przeprowadzą ze sobą wywiad i zastanowią się nad czynnikami, które pomogły im się otworzyć.

Upewnij się, że wykraczasz poza kwestie praktyczne. Dzielenie się inspirującymi opowieściami o projektach wzmacniających głosy grup mniejszościowych może przyczynić się do większej otwartości na innych i podsyć ciekawość niesłyszanych głosów. Możesz poszukać własnych inspirujących przykładów lub skorzystać z poniższych przykładów wykorzystanych w tekście *Wzmacnianie jako filar działań na rzecz grup mniejszościowych* autorstwa Małgorzaty Leszko.

Strategia wydobywania i wzmacniania głosów grup mniejszościowych to jedno z kluczowych narzędzi z przybornika aktywistów społecznych. Język tworzy rzeczywistość – kiedy więc osoby, o których do tej pory mówiono, zaczynają się same wypowiadać na swój temat i formułować postulaty, mamy do czynienia z jakościową zmianą. Historia mówiona nie przypadkiem ma istotne znaczenie w ruchach emancywacyjnych.

Wynika to z faktu, że perspektywa grup mniejszościowych jest słabo obecna w oficjalnych dokumentach, a kluczowi „aktorzy” procesów historycznych (np. politycy, liderzy społeczni) reprezentują raczej grupy uprzywilejowane. Przykładem wzmacniania głosów marginalizowanych poprzez wydobywanie historii jest projekt „Opowieści zniewolonych”, czyli zbiór dwóch tysięcy wywiadów z byłymi czarnymi niewolnikami w Stanach Zjednoczonych, zebranych w latach 1936–1938 (tzw. slavenarratives, do przesłuchania i odczytania w internetowej wersji Biblioteki Kongresu).

Na polskim gruncie można z kolei przywołać projekt historyczny Stowarzyszenia Arteria „Stocznia jest kobietą”, przywracający pamięć o kobietach Stoczni Gdańskiej – zarówno o ich codziennej pracy, jak i o ich roli w strajkach i procesach, które doprowadziły do Okrągłego Stołu. Historia mówiona może wzmacniać jednostki, konkretne osoby, których historie mogą być wypowiedziane, usłyszane i docenione. Zarazem jednak buduje wspólnotową tożsamość, bo umożliwia zobaczenie własnej historii jako czegoś, co przynależy do społeczności; czasem pozwala też zrozumieć i nazwać systemowe źródła niesprawiedliwości.

Źródło:

www.shortcut.ceo.org.pl/sites/shortcut.ceo.org.pl/files/ekspercki_shortcut_wzmacnianie.pdf

THE NERVE CENTRE

Stowarzyszenie Rozwoju Społeczności Ballynaveigh – Grupa Twórcza Seniorów

Warsztat ten odbył się w domu kultury z grupą seniorek, które spotykają się co tydzień na różne zajęcia twórcze. Warsztaty te były zarówno dla studentów, jak i dla uczestniczących w nich pań; studenci musieli zaangażować się w pracę z paniami, a panie podobnie jak oni.

Było to bardzo udane spotkanie, podczas którego studenci mogli porozmawiać z paniami i dowiedzieć się więcej o każdej z nich, ich życiu i historiach. Warsztat ten stanowił doskonały punkt wyjścia do ćwiczenia portretu wzmacniającego.

WARSZTAT KREATYWNY

Portret empatyczny

Odnajdywanie mocnych historii w swojej społeczności

Zanim uczniowie i uczennice wyjdą na zewnątrz, by dokończyć portretowanie swojej miejscowości, zapraszamy ich do skupienia się na jednym mieszkańcu okolicy i uczynienia go bohaterem krótkiej historii filmowej. Ostatnim zadaniem uczniów do filmu „Hydebank”, jak również do kolejnego filmu, zatytułowanego „Nina”, będzie przygotowanie empatycznego portretu jednej zaproszonej osoby. Zadanie to dzielimy na dwie części. W pierwszej opisujemy, jak przeprowadzić wywiad z zaproszonym gościem.

W kolejnej pomożemy przygotować obserwacyjny film dokumentalny, w którym nacisk położony jest na obserwację zaproszonej osoby w jej naturalnym środowisku. Zachęcamy, by pozwolić na naturalny rozwój relacji między uczniami a gościem. Z niektórymi osobami łatwiej będzie rozpocząć współpracę od rozmowy – poniższa instrukcja będzie wspierać taki rozwój Waszego filmu. Może się jednak również zdarzyć, że uczniowie zdecydują się rozpocząć swój portret od śledzenia i obserwowania zaproszonej osoby w jej codziennych czynnościach – instrukcję do tej formy filmowej znajdziecie przy okazji kolejnego filmu. Portret końcowy powinien być opowieścią zmontowaną z materiału filmowego nakręconego do obu zadań. Powinna ona zawierać zarówno rozmowę, jak i obserwację, aby zaoferować widzom filmu bardziej pogłębioną opowieść o danej osobie.

Portret empatyczny – wywiad

Uczniowie i uczennice pracują w grupach 2-3 osobowych, aby stworzyć 2 min wywiad.

Zadanie polega na znalezieniu ludzi w społeczności i poznaniu ich poprzez przeprowadzenie z nimi krótkich wywiadów w celu stworzenia 2 minutowego filmu. Ważną częścią zadania jest skupienie się na wzmacnianiu pozycji innych oraz na czynnikach, które mogą zmienić powierzchowną rozmowę w empatyczny portret.

Przygotowując uczniów do zadania, zwróć ich uwagę na to, że każda osoba z ich otoczenia może okazać się zajmującym rozmówcą, jeśli tylko spotka się z uwagą i zainteresowaniem. Dlatego zamiast poświęcać dużo czasu na próby wyboru wyjątkowego rozmówcy, zastanów się, jakie osoby najczęściej spotykasz w swoim otoczeniu. Które z nich są najbardziej charakterystyczne dla niego lub dla niej. Mogą to być właściciele sklepów, ludzie na przystanku, strażnicy miejscy czy spacerowiczowie wyprowadzający swoich pupili.

Ważne jest, aby uczniowie nawiązali autentyczną relację z rozmówcą. Dowiadują się, jakie historie mają ci ludzie i co sprawia, że są tym, kim są.

Instrukcja krok po kroku:

PRZYGOTOWANIA:

1. Na potrzeby 2 min. filmu z wywiadem podziel klasę na grupy 2-3 osobowe. Możesz wcześniej rozdzielić role. Np. osoba A skupia się na prowadzeniu rozmowy, osoba B prowadzi jedną kamerę, a osoba C drugą lub robi notatki z nagrania. Zawsze przed filmowaniem/nagrywaniem pytaj

o zgodę na wykorzystanie czyjegoś wizerunku. Najlepiej nagrywać osoby, które zgadzają się na udział w projekcie i podpisują odpowiednią pisemną zgodę.

2. Każda grupa powinna znaleźć osobę, która chciałaby opowiedzieć Ci swoją historię. Ustalcie z nimi, o czym chcecie rozmawiać, jakie obszary ich życia osobistego/zawodowego chcecie poruszyć. Ustalcie miejsce i dokładną datę spotkania. Jeśli zdecydujesz się na wykorzystanie rekwizytów i atrybutów związanych z życiem i historią rozmówcy, uzgodnij z nim, co przyniesie na spotkanie.
3. Pamiętaj! Dobry wywiad filmowy opiera się na relacji, dlatego postaraj się ją zbudować jeszcze przed drugim spotkaniem. Sposobem na to jest podzielenie się swoją historią – przedstaw zaproszonej osobie projekt, podziel się swoimi przemyśleniami na jego temat, a może nawet obawami związanymi z wywiadem. Rozmówca powinien zbudować z Tobą nic porozumienia.
4. Jeśli już wiesz, kim będzie Twój rozmówca, przygotuj scenariusz. Lista pytań pomoże Ci sprecyzować, jakie informacje chcesz uzyskać. Podkreśl najważniejsze z nich – to pomoże Ci wrócić na właściwe tory, jeśli rozmówca za bardzo zbacza w anegdoty. Kluczem do sukcesu są pytania otwarte: „Opowiedz mi o...”, „Jak oceniasz...”, „Wymień rzeczy, które...”, „Co sądzisz o...”, „Jakie są Twoje odczucia związane z...”. Unikaj pytań zamkniętych, na które można odpowiedzieć tylko tak lub nie. Nie traktuj jednak skryptu jako wyroczni. Swobodna rozmowa będzie wykraczać poza to, co zapisałeś, a niektóre pytania po prostu nie zostaną zadane.
5. Wydrukuj skrypt. Rzut oka na kartkę papieru nie tworzy takiej bariery z rozmówcą jak otwarty laptop, w który się klika. Warto też robić notatki na kartce, dzięki czemu wiadomo, w którym momencie rozmówca poruszył tematy, które nas bardzo interesują – łatwiej będzie je znaleźć na materiale pisanym i wykorzystać w postprodukcji.
6. Zastanów się nad formą filmiku. Jakich planów filmowych chcecie użyć? Czy będzie to tylko portret osoby, czy też będą dwie kamery skupione na rozmówcy i na Tobie, które będą zbierały materiał audio/wideo do wykorzystania w postprodukcji w postaci cutaways, czyli ekstremalnych zbliżeń na ujęcia rąk, oczu, ust itp. Czy chcesz wpleść w obraz swoje pytania czy tylko odpowiedzi rozmówcy?

WAŻNE WSKAZÓWKI

Zadawanie pytań do wywiadu

Pytania otwarte mogą pozwolić rozmówcy na rozwinięcie wypowiedzi, z zachętą, a także umożliwić Ci zadawanie kolejnych pytań, które doprecyzują obszar zainteresowania.

- Zachowaj kontrolę, reaguj na pytania i wyglądaj przyjaźnie
- Pytaj dalej, jeśli pojawi się coś interesującego
- Uśmiechaj się i przytakuj
- Pozwól mu dokończyć odpowiedź, nie przerywaj
- Zadawaj jedno pytanie na raz
- Bądź świadomy stronniczości i uprzedzeń, nie wyrażaj swojej opinii

Uczciwość i szczerść

- Nie składaj żadnych obietnic, których nie możesz dotrzymać, ani nie wprowadzaj w błąd, jak wywiad zostanie wykorzystany, kiedy i gdzie.
- Dokładnie wyjaśnij każdej osobie, z którą zamierzasz przeprowadzić wywiad, co zrobisz z materiałem wywiadu.
- Bądź uprzejmy i miły. Podziękuj rozmówcy za jego czas

Ten portret to tylko wywiad (audio i wizualny). Następny film w programie Nina – Film 5 będzie wymagał od uczniów i uczennic sfilmowania i obserwacji tematów filmowych w ich środowisku. Będzie to okazja do dalszego badania „ich tematów”, aby zobaczyć ich miejsce w „ich” życiu w tym, co robią.

PRZYKŁADY KADROWANIA I KOMPOZYCJI UŻYTE W HYDEBANK

Hydebank jest dokumentem obserwacyjnym i nie posiada formalnej struktury wywiadu. Jest tylko kilka ujęć, w których Ryan mówi do kamery, w większości reżyser wykorzystał dźwięk, a publiczność widzi Ryana w jego świecie, w jego codziennej rutynie.

Oto przykłady kilku różnych typów ujęć w Hydebank

1. Ujęcie z bliska (CU). Ujęcie z bliska postaci zazwyczaj obejmuje jej głowę i ramiona.
  - Może być użyte do podkreślenia jak ważna jest postać lub obiekt.
  - Pozwala widzom zbudować relację z postacią.
2. Medium/Mid Shot (MS). Ujęcie pokazuje ciało od pasa w górę.
  - Pokazuje pewne tło i cały język ciała.
  - Skupia się na postaci – pozwala widzom zobaczyć, co robi, ale także jak się czuje.
3. Długie ujęcie (LS). Pokazane jest całe ciało.
  - Używane do pokazania lokalizacji lub relacji między postaciami
  - Często używane jako pierwsze ujęcie na początku danej sekwencji

Ujęcia z blika (CU)

Medium/Mid Shot (MS)

Długie ujęcie (LS)

Długie ujęcie (LS)

Długie ujęcie (LS)

NAGRYWANIE:

1. W zależności od decyzji zabierz ze sobą jedną lub dwie kamery z mikrofonem, ewentualnie telefon do nagrywania wideo i audio, papier i ołówki. Upewnij się, że telefon i aparat działają prawidłowo i masz do nich zapasowe baterie / są naładowane. Dlaczego potrzebujesz papieru i ołówka? Cóż, te rzeczy nigdy nie zawiodą, więc będą dobrym wyjściem awaryjnym. Mogą być również przydatne do notowania pytań i myśli, które pojawią się podczas rozmowy kwalifikacyjnej. Zawsze sprawdzaj, czy naładowałeś swój sprzęt przed nagraniem i czy masz wystarczającą ilość pamięci wewnętrznej!
2. Zalecamy, abyś siedział obok rozmówcy, a nie przed nim. Zorganizuje to przestrzeń dla przyjaznej, zrelaksowanej rozmowy. Taki układ pozwala również na gestykulację i obserwację zachowania rozmówcy. Nie stwarza poczucia zagrożenia czy rywalizacji.
3. Podczas spotkania pamiętaj, że interakcja jest istotą indywidualnych wywiadów pogłębionych. Bardzo ważne jest, aby opowiadana historia miała ludzki wymiar, a rozmówcy czuli, że oni i ich historie są w danym momencie najważniejsze. Poświęć swój czas, uwagę i skupienie, aby osoba, z którą przeprowadzasz wywiad, czuła się wzmocniona poprzez zaangażowanie w proces filmowania. I co najważniejsze... słuchaj! Warto przypomnieć sobie, czym jest parafrazowanie, odzwierciedlanie uczuć czy streszczanie. Jeśli włożysz energię w to, by rozmówca poczuł się naprawdę wysłuchany, otworzy się bardziej i powie Ci znacznie więcej. Właściwe przeprowadzenie wywiadu pozwala na uzyskanie jak najbardziej spontanicznych odpowiedzi, które nie tylko dostarczą informacji, ale także pozwolą na uzyskanie wglądu w poglądy, postawy czy sposób myślenia.

ZBIERANIE I SELEKCJONOWANIE INFORMACJI – TWORZENIE Z NICH FILMU, MONTAŻ

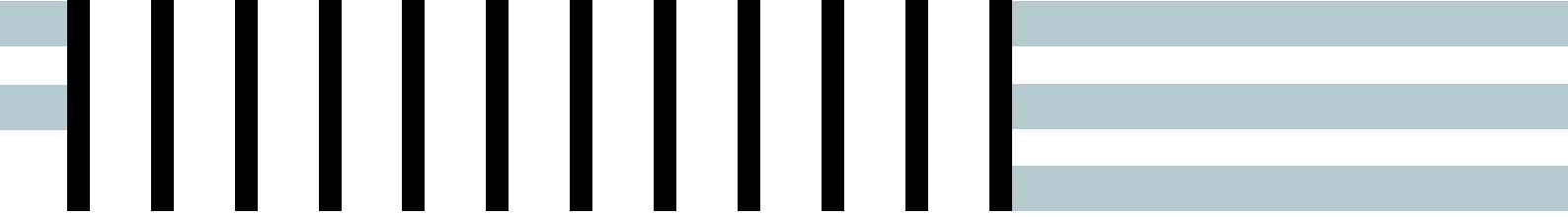
- Refleksja nad zebranych materiałem
- Jaka część wywiadu jest interesująca?
- Czy mają do opowiedzenia jakąś historię?
- Jak to „pasuje” lub staje się twoim filmem??

Historia filmu powstanie w trakcie montażu. Podejmowanie decyzji montażowych jest ważną częścią procesu – jaką historię chcesz opowiedzieć, weź pod uwagę publiczność i to, co będzie dla niej interesujące.

Ułóż montaż na osi czasu, aby opowiedzieć najlepszą historię za pomocą materiału filmowego, który został nakręcony w celu stworzenia 2 minutowego filmu. Będziesz musiał podjąć decyzje o tym, co zachować w edycji, a co nie, jest to ważna część procesu i szczególna umiejętność.

KWESTIE ETYCZNE

- Zawsze przed filmowaniem/nagrywaniem pytaj o zgodę na wykorzystanie czyjegoś wizerunku. Najlepiej nagrywać osoby, które zgadzają się na udział w projekcie i podpisują odpowiednią piśmienną zgodę (patrz pkt 6 przewodnika).
- Zawsze wyjaśniaj rozmówcy, na czym polega Twój projekt, jaki będzie jego wkład i dlaczego jest on dla Ciebie tak ważny. Dodatkowo podaj informacje o tym, jak i gdzie nagranie zostanie rozpowszechnione.
- Bądź autentycznie zainteresowany tematem wywiadu, uprzejmy i kulturalny wobec osób, z którymi przeprowadzasz wywiad.
- Zawsze przygotuj się do wywiadu
- Nie oszukuj ludzi, aby skłonić ich do podzielenia się z Tobą swoją historią, gdy nie mają na to ochoty.
- Czasami ludzie mogą powiedzieć Ci coś, czego będą później żałować. Mogą poprosić Cię o usunięcie części wywiadu z ostatecznej wersji – Twoim etycznym obowiązkiem jest to zrobić.
- Zawsze dziękuj rozmówcy za jego czas i chęć bycia częścią twojego projektu, niech wie, że to wiele znaczy dla twojego zespołu.

NINA
HRISTO SIMEONOV
(2019)

TYTUŁ FILMU:

NINA (2019), reż. Hristo Simeonov

PRZEDMIOT:

język polski, etyka, zajęcia wychowawcze

TEMAT:

włączanie

WĄTKI:

włączenie społeczne a wykluczenie społeczne, stereotypy, uprzedzenia, społeczność romska, dorastanie we wrogim środowisku, nieobecna rodzina, błędy w komunikacji.

CEL GŁÓWNY:

uczniowie **edukacji społecznej** zastanowią się nad włączeniem społecznym grup marginalizowanych. Dowiedzą się, kiedy kontakty interpersonalne mogą zmniejszyć uprzedzenia między członkami większości i mniejszości, a co sprawia, że nie przynoszą efektów. Będą ćwiczyć bezstronną obserwację swojego otoczenia.

Edukacja twórcza zapozna uczniów z eksperymentalnymi technikami filmowymi oraz ideą filmu krótkometrażowego. Praktyka twórcza obejmie ćwiczenia w tworzeniu jednonumitowych filmów i skupi się na naszej roli w przestrzeni miejskiej i społeczności.

CELE SZCZEGÓŁOWE:

uczeń i uczennica powinni

- zastanowić się nad stereotypowym podejściem do przedstawicieli grup mniejszościowych,
- poznać warunki, w jakich kontakt między dwiema grupami może sprzyjać tolerancji i akceptacji,
- ćwiczyć empatyczną obserwację innych jako sposób na integrację społeczną

METODY:

- analiza filmu
- dyskusja
- warsztaty (kontekst społeczny)
- ćwiczenia twórcze – fotografia i filmowanie

MATERIAŁY:

- prezentacja PowerPoint
- tablica/Flipchart
- telefon/tablet/kamera lub aparat z funkcją nagrywania, komputer i program do montowania (np. jeden z darmowych programów takich, jak edytor wideo YouTube, iMovie, czy też DaVinci Resolve)
- Stojak na telefon lub statyw do aparatu

CZAS ZAJĘĆ:

---

2 x 45 minut plus czas do omówienia pracy domowej

PLAN ZAJĘĆ

Poniższy scenariusz lekcji oparty jest na schemacie uczenia się przez doświadczenie, znanym jako cykl Kolba. Poszczególne etapy tego schematu prowadzą uczniów od doświadczenia filmowego do akumulacji wiedzy i kształcenia kompetencji. Narzędziem, które wspiera kolejne etapy lekcji jest prezentacja power point, dostępna na platformie....

LEKCJA 1

WPROWADZENIE:

ĆWICZENIE OTWIERAJĄCE

Przed projekcją nauczyciel może wybrać wprowadzenie do filmu za pomocą kadrów na prezentacji lub fragmentu dźwiękowego.

Instrukcja krok po kroku:

Timecode - 00:21 to 1:38.

1. Przyjrzyj się fotografiom / fragmentowi filmu i poproś uczniów, aby opisali, co widzą w kadrze: kompozycję (gdzie jest aparat?), kolory, światło. Wszystko, co mogą zauważyć, jest ważne. Poproś uczniów, aby zaproponowali fabułę filmu, widząc tylko ten kadr.

2. Wysłuchaj z uczniami następującego fragmentu: od 00:21 do 1:38. Tylko dźwięk, bez obrazu. Możesz poprosić uczniów, aby zamknęli oczy. Co słyszą? Jakie dźwięki czy są dla nich różne? Czy te dźwięki są dla nich wspólne, czy słyszą je w życiu codziennym, w drodze do szkoły, na wakacjach? Co czują podczas słuchania? Czy potrafią wyobrazić sobie fabułę filmu, słuchając tylko tych sekund?

ETAP DOŚWIADCZENIA

Po krótkiej rozmowie z uczniami i wprowadzeniu do dalszych działań, wspólnie z klasą obejrzyjcie film *Nina*.

Po projekcji zainicjuj ogólną dyskusję na temat filmu, dając uczniom szansę na wyładowanie emocji, wzmocnienie zrozumienia fabuły i wymianę interpretacji przekazu. Jakie są pierwsze wrażenia uczniów związane z filmem?

Pytania do dyskusji:

- Kim może być Nina?
- O czym jest film?
- Jak się czułeś/aś oglądając ten film?
- Co bohaterka robi w ciągu dnia? Co myśli? Co czuje? Jaka jest dziewczyną?
- Jak myślisz, co się z nią stało?
- Dlaczego historia kończy się w ten sposób? Jak sądzisz, dlaczego reżyser zdecydował się zakończyć film w taki sposób?
- Co sądzisz o scenie w restauracji? Co się w niej dzieje?
- Dlaczego ta kobieta pomaga Ninie? Jakie jest jej podejście do Niny?
- O czym rozmawiają? Czy jest to pozytywna rozmowa?
- Kto dzwonił do kobiety?
- Jaka jest reakcja Niny? Dlaczego kradnie portfel?
- Jak myślicie, dlaczego Nina nie chce jechać do swoich rodziców?
- Dlaczego ich komunikacja kończy się tak źle?
- Co musiałyby się wydarzyć, żeby Nina wykorzystała swoją szansę?
- Czy uważasz, że pies jest ważny? Dlaczego?
- Dlaczego Nina woli zostać ze starszym Vasilem, a nie jechać do rodziców?
- Co może oznaczać ostatnia scena z goleniem?

LEKCJA 2

ETAPY TEORII I ZASTOSOWANIA:

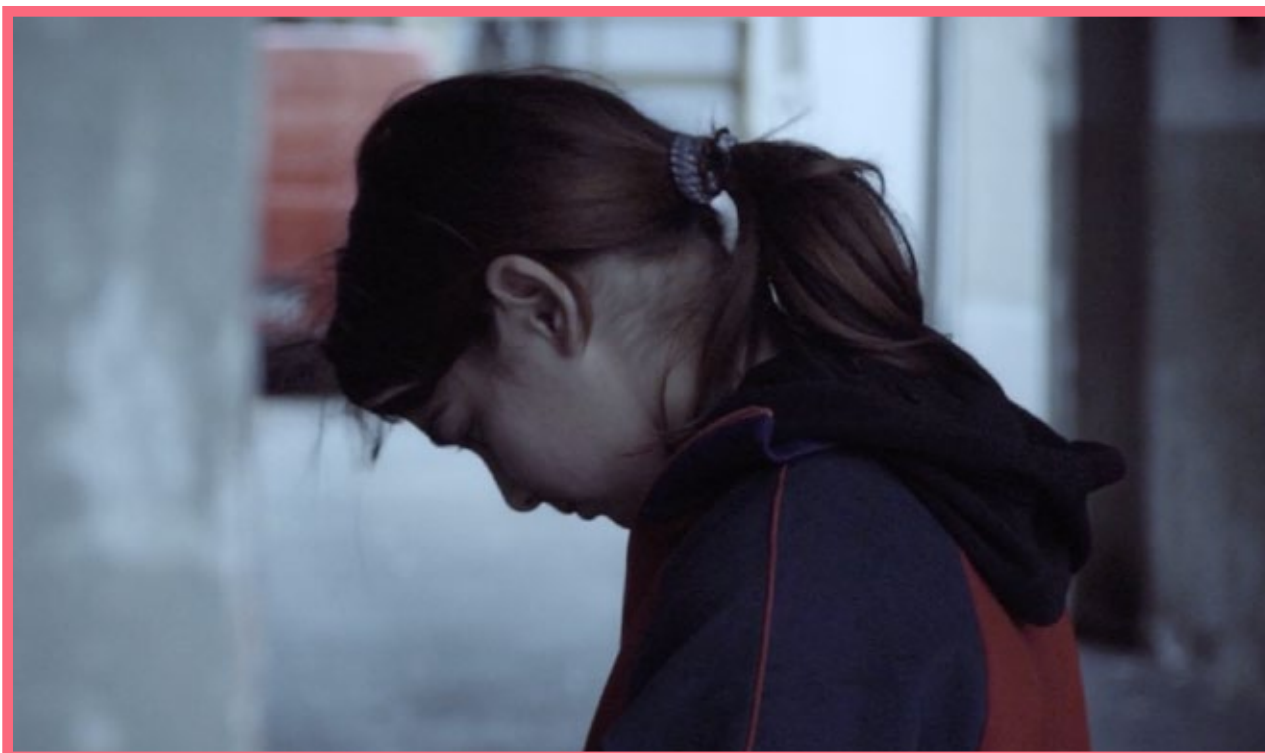
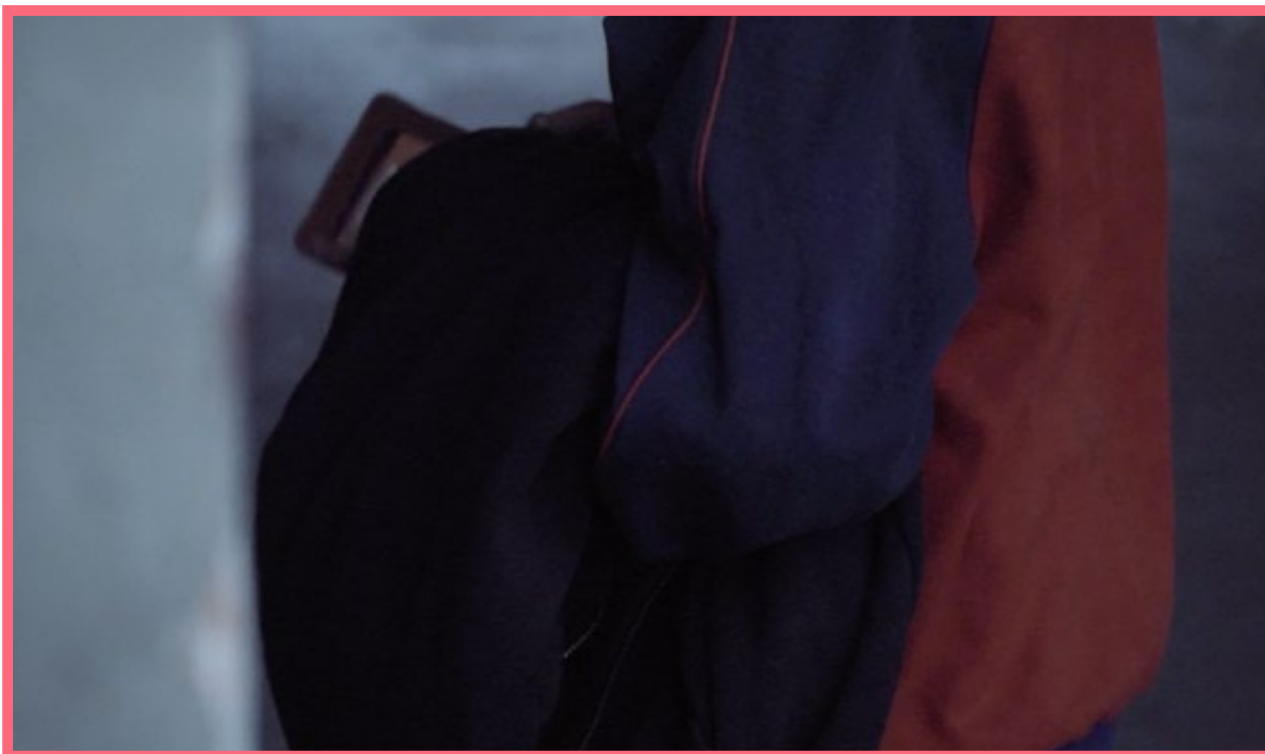
Na drugiej lekcji omówiony zostanie temat upodmiotowienia grup społecznych znajdujących się w trudnej sytuacji. Rozpocznijcie od analizy języka filmowego, która wprowadzi uczniów w temat, a także przyczyni się do lepszego zrozumienia filmowych środków wyrazu.

Analiza sceny

Kontrast uczuć i zachowań – co zostało powiedziane, a czego nie powiedziano

Chcielibyśmy rozpocząć dyskusję teoretyczną od krótkiej analizy sceny, tj. sceny wprowadzającej z Niną i portfelem (00:00 – 01:24). Scena ta może „uruchomić” stereotypy, a także nieświadome uprzedzenia, ale zawiera też ważną wskazówkę dotyczącą sytuacji Niny, w której istnieje możliwość empatii.

Instrukcja krok po kroku:

Analiza ta skłoni uczniów do bliższego zapoznania się z historią i sposobem, w jaki Nina jest postrzegana w filmie.

Uczniowie zastanowią się nad sytuacją życiową i prawdziwymi uczuciami Niny, analizując tę scenę i jej znaczenie dla zrozumienia Niny, rozważając, w jaki sposób działania postaci na ekranie mogą ujawnić, co ona sama może wewnątrz myśleć i czuć.

Jako klasa:

1. Obejrzyjcie fragment filmu NINA – kod czasowy – 00:00 – 01:24
2. Po obejrzeniu filmu rozpocznij dyskusję w klasie:
  - Uczniowie najpierw sprawdzą, co czują w związku z tym, jak ona się zachowuje?
  - Jak oni odbierają to zachowanie?
  - Jakie wrażenie odnoszą na jej temat?
  - Dlaczego uważają, że ona kradnie?
  - Co przewidują w związku z jej sytuacją?
3. Druga część dyskusji będzie dotyczyła tego, co uczniowie myślą, że ona czuje w środku? Poproś uczniów o podanie słów, które mogłyby opisać, co Nina może myśleć i czuć w środku.
4. Omówienie odpowiedzi uczniów w klasie.

Zakończ dyskusję, zadając pytania uczniom: w jaki sposób powstają stereotypy/nieuświadomione uprzedzenia i dlaczego tworzą się uprzedzenia?

To ćwiczenie analityczne ma na celu uświadomienie uczniom, jak wygląda życie/sytuacja Niny, pogłębienie świadomości oraz wywołanie empatycznego zrozumienia i reakcji. Dyskusja ta będzie prowadzić do prezentacji w ramach warsztatów społecznych – **SLAJDY: 5-10**

Po zakończeniu tego wątku przejdź do następnej sceny, która pozwoli uczniom na ponowne przemyślenia i analizy:

Instrukcja krok po kroku:

1. Obejrzyj jeszcze raz scenę w restauracji (timecode 11.40-16.03 min).
2. Omów z klasą następujące elementy filmu:
  - Kamera – kadrowanie, ujęcia i ruch – opisz to?
  - Postać – kim ona jest, jak jest ubrana, jak się zachowuje?
  - Miejsce – dlaczego tutaj, jak to „pasuje” do historii?
  - Historia – jaka narracja jest opowiadana, o kim jest ta historia?
3. Przedyskutuj z uczniami, w jaki sposób każdy z tych elementów filmu „pokazuje” widzom głębszą narrację tego, co w rzeczywistości jest niewidoczne poza kadrem. W jaki sposób dostarcza

to widzom więcej informacji na temat tego, co znajduje się poza kadrem – tego, co niewidoczne – aby dowiedzieć się więcej o Ninie?

- Jak naprawdę może się czuć
- Jej motywacje
- Samotność jej sytuacji
- Relacje z innymi (starszy mężczyzna, publiczność, jej rodzina, pomocna pani)

Rozwiń dyskusję na podstawie prezentacji **SLAJDY: 11-23**

ANALIZA SCEN

Widzialne i niewidzialne

Kino jest z definicji sztuką tego, co widzialne, ponieważ kamera filmowa generuje – podobnie jak fotografia – obraz świata podobny do tego, który widzimy własnymi oczami. Jednak sztuka filmowa rozszerza się również na sztukę tego, co niewidzialne. Definiuje się to również jako to, co widziane i to, co niewidzialne, co film pokazuje i czego film nie pokazuje, co widać w kadrze i co jest poza nim.

Niniejsza analiza scen jest ćwiczeniem mającym na celu zebranie wiedzy na temat języka filmu na podstawie sceny otwierającej film (kod czasowy 00:00 – 01:24 min.) oraz sceny w restauracji (kod czasowy 11.40 – 16.03 min.). W obu tych scenach reżyser Hristo Simeonov celowo skupił się na ekspozycji kinowej:

Ekspozycja kinowa to emocjonalne użycie języka filmowego w celu ustalenia, co jest widoczne i niewidoczne w odniesieniu do młodej bohaterki Niny i opowiedanej przez nią historii. W całym filmie sugestia jest ważniejsza od bezpośredniego wyjaśnienia. Widz jest proszony o zbudowanie pełniejszego obrazu historii ze skąpych informacji narracyjnych.

To, co jest widziane lub mówione w kadrze, tworzy opowieść o bohaterce, jej sytuacji i świecie:

- kamera (kadrowanie, ruch, kompozycja)
- dźwięki (jej cisza/dialog)
- postacie (zachowanie, ubiór, dialogi)
- opowieść (miejsce, relacje, „praca”)

Ekspozycja kinowa to sposób, w jaki reżyser „pokazuje” lub sugeruje (wizualnie i dźwiękowo) więcej informacji o narracji, nie opowiadając jej w pełni. Często to właśnie to, co niewidoczne, daje widzom więcej informacji o narracji – jest to doskonały sposób na opowiadanie historii. Na tym polega sztuka kina.

Simeonov wykorzystuje ciche, pozbawione słów gesty, techniki filmowania z ręki, zatrzymuje momenty zbliżenia, aby przekazać emocjonalną wagę sytuacji. W całym filmie jest niewiele informacji słownych, Simeonov wykorzystuje techniki czysto kinowe, aby stworzyć kreatywną dynamikę pomiędzy tym, co można i czego nie można zobaczyć, a także pomiędzy tym, co film aktywnie pokazuje i ukrywa.

PRZYKŁADY ILUSTRUJĄCE:

Zbliżenie przez ramię – kod czasowy – 00.50 min

Ujęcie środkowe przez ramię – kod czasowy 13.36 min.

PRACA DOMOWA

MINUTA LUMIÈRE

Pomysł na Lumiere Minute został zainspirowany międzynarodowym programem edukacji filmowej *Le cinéma, cent ans de jeunesse /Kino, sto lat młodości* (link: <https://www.cinematicentansdejeunesse.org/en/lumiere-minutes.html>), w ramach którego młodzi ludzie na całym świecie stawiają pierwsze kroki w kinie.

To praktyczne doświadczenie „łączy ich z jednym z najbardziej fundamentalnych podejść do tworzenia kina” oraz z pierwszymi autorami zdjęć filmowych – ludźmi o niewyczerpanej ciekawości i wyobraźni, która skłoniła ich do pracy z nowym narzędziem, jakim było wówczas kino.

Instrukcja krok po kroku:

1. Praca grupowa.

Po pierwsze, możesz obejrzeć z całą klasą kilka Minut Lumière z całego świata tutaj: <https://www.cinematicentansdejeunesse.org/en/lumiere-minutes.html>. W ten sposób uczniowie poznają nowe miejsca, ale także sposób, w jaki te filmy zostały nakręcone, co dodatkowo rozbudzi ich ciekawość, by w ten sam sposób nakręcić swoje krótkie filmy.

Praca indywidualna.

Każdy uczeń wybiera miejsce i temat – to, co zostanie sfilmowane w jego ujęciu; decyduje też o konkretnym momencie rozpoczęcia kręcenia filmu krótkometrażowego. Kamera nagrywa z jednej pozycji bez przemieszczania się, ale może być umieszczona na lub w poruszającym się obiekcie (samochód, winda, pociąg, metro, tramwaj itp.), a dźwięk jest nagrywany bezpośrednio u źródła; aparat lub telefon powinien być . Następnie, 60 sekund później, z zegarkiem w ręku, uczeń musi przerwać filmowanie, tak jakby film się skończył, tak jak to robili w przeszłości kamerzyści braci Lumiere. W ten sposób każda uchwycona minuta jest wynikiem zarówno dokonanego wyboru, jak i dawki niespodzianek, które mogą pojawić się w kadrze, jak zawsze, gdy utrwalamy rzeczywistość.

Praca zbiorowa.

Obejrzyjcie w klasie wszystkie Minuty Lumière . Aby zakończyć ćwiczenie, każdy uczeń nadaje swojemu krótkiemu filmowi nazwę, którą mógłby omówić z innymi. Obserwujcie i omawiajcie: kadr, światło i wszystko inne, na co uczniowie zwrócą uwagę.

WARSZTAT SPOŁECZNY

Warsztaty społeczne dotyczące filmu „Nina” mają być dla uczestniczącej w nich młodzieży okazją do (lepszego) poznania wybranej grupy, która ze względu na styl życia, potrzeby, status społeczno-ekonomiczny, pochodzenie etniczne czy wiek jest mniej aktywna i widoczna w swoim środowisku. Dodatkowo na tym etapie zaprasza się do ponownego przemyślenia swojego otoczenia i spojrzenia na nie z punktu widzenia integracji społecznej. Co robi się, aby zapewnić równy udział wszystkich mieszkańców w lokalnym życiu społecznym i kulturalnym? Jakie potrzeby są brane pod uwagę w tym procesie? Czy można to zrobić lepiej? Dowiedz się!

Jak już dowiedzieliśmy się z hipotezy kontaktu Allporta opisanej w prezentacji ppt, pokonywanie uprzedzeń wymaga częstego kontaktu z wieloma przedstawicielami danej grupy, który przebiega w przyjaznej atmosferze. Pojedyncze, przypadkowe spotkanie wiąże się z ryzykiem uruchomienia stereotypów i wzmocnienia wzajemnej nieufności. Jeśli jednak zdecydujesz się zaprosić kogoś do wsparcia swojego projektu podczas warsztatów społecznych, pamiętaj o okolicznościach, które będą kluczowe - równym statusie wszystkich uczestników, wspólnych celach i chęci współpracy. Jeśli zastanawiasz się, jakie zajęcia mogłyby się sprawdzić w tym kontekście, wybierz sztukę lub sport, które dają duże pole do integracji. Pomyślcie o spotkaniu, na którym nauczycie się wybranego rzemiosła lub wybranej piosenki od mentorów reprezentujących wybraną grupę etniczną. Zaplanuj wspólne działanie twórcze, podczas którego opracujecie jakiś projekt artystyczny, np. kolaż lub serię gifów na wybrany temat.

Alternatywnym pomysłem jest skorzystanie z wiedzy lokalnych grup lub ośrodków społecznych (bibliotek, małych lokalnych muzeów, lokalnych grup działania, stowarzyszeń kulturalnych itp. Mogą to być miejsca, gdzie spotykają się i integrują ludzie z różnych środowisk. Sprawdźcie, co możecie zrobić razem. Może są już jakieś imprezy integracyjne, w których możecie uczestniczyć? Może eksperci z domu kultury mogliby pomóc Wam w zaplanowaniu takiej imprezy integracyjnej w Waszej szkole lub raczej w przygotowaniu takiej sesji planistycznej, bo pamiętajcie - imprezy integracyjne powinny być planowane przez wszystkich członków danej społeczności razem z nimi, a nie dla nich. Sprawdźcie, czy mogą Was pokierować w stronę grup lub wydarzeń, o których wcześniej nie pomyśleliście. Zapytaj, jak możesz dowiedzieć się więcej o życiu i kulturze grup marginalizowanych. Czy istnieją historie, z którymi mógłbyś się zapoznać? Sztuka, która dokumentuje ich doświadczenia? Blogi lub profile w mediach społecznościowych, które powinieneś sprawdzić?

FUNDACJA CENTRUM EDUKACJI OBYWATELSKIEJ

Spotkanie z Barbarą Połuszną, streetworkerką z Grupy Pedagogów Ulicy UNO poświęcone było pracy z dziećmi z najbiedniejszych dzielnic Bytomia. Streetworking to długofalowe działanie socjo-edukacyjne, które wynika z potrzeb, wymagań i dążeń ludzi, do których jest kierowane, a jego celem jest wzmocnienie ich zdolności do przyjęcia na siebie odpowiedzialności i tworzenia własnego

scenariusza swojego życia. To zamierzona działalność profilaktyczno-wychowawcza, polegająca na zaznajomieniu się z terenem pracy, nawiązaniu pierwszego kontaktu a następnie budowaniu relacji między pedagogiem a kilkusobową grupą dzieci ulicy poprzez regularne spotkania i wspólne spędzanie czasu.

Barbara Postulszna podczas spotkania z uczestnikami i uczestniczkami projektu „Shortcut – młodzi filmują swoje miasto” dowiedzieli się na czym polega praca streetworkera, z jakimi sytuacjami spotyka się co dziennie i z kim na co dzień pracuje. Było to doskonałe połączenie z filmem „Nina” (2019) reż. Hristo Simeonov, poruszający temat włączania społecznego a wykluczenia społecznego. Zaproszona gościna przedstawiła sposoby oraz etapy wchodzenia w małe społeczności, opisała z jakimi problemami spotykają się streetworkerzy i na co powinni być uważni, rozpoczynając pracę z grupą.

Źródło: Facebook Grupy Pedagogów Ulicy UNO

Rozmowa w dużej mierze dotyczyła wykluczenia społecznego, krzywdzącego oddziaływania stereotypów oraz wrażliwości społecznej, która jest jedną z najważniejszych rzeczy w pracy pedagogów ulicy.

Opowieść Barbary Postusznej spowodowała ożywioną dyskusję o problemach społecznych Bytomia, młodzież zadawała sporo pytań. Część z nich na koniec powiedziała, że z wielu problemów i konsekwencji powielania stereotypowego myślenia nie zdawała sobie sprawy.

Po minionych czterech spotkaniach i rozmowach o mieście, tkance urbanistycznej oraz rysie historycznym, należy skupić się na aspektach dotyczących różnych społeczności. Po zaangażowaniu uczestników i uczestniczek w spotkanie z bytomską streetworkerką, widać że te tematy są młodzieży najbliższe. Dlatego nadchodzące wizyty w lokalu w Bytomiu poświęcimy społecznościom, mniejszościom i osobom wykluczonym.

Źródło: Facebook Grupy Pedagogów Ulicy UNO

WARSZTAT KREATYWNY

Tworzenie portretu filmowego – kontynuacja zadania do poprzedniego filmu pt. *Hydebank*.

1. Omów z uczniami pewne zawody i osoby, których nie uważają za popularne (wybór może być związany z poprzednim zadaniem filmowym), np. osoby pracujące na dworcu autobusowym, kolejowym, w popularnej piekarni, na lokalnym rynku....
2. Przed wykonaniem swojego portretu, który będzie pokazywał ich osobowość, pracę, myśli i pomysły, bardzo ważne jest wybranie osoby, która zgodzi się być filmowana. Zadanie twórcze jest tu związane w dużej mierze z obserwacją okiem kamery, dlatego bohater tego eseju dokumentalnego powinien mieć zaufanie do filmowca.
3. Od niego zależy, czy będzie eksperymentował z ujęciami, filmując codzienną pracę wybranej osoby: interesujące dla widza będą ujęcia, w których jesteśmy świadkami ciągłego działania, opowiadającego o szczegółach nie tylko pracy, ale i osobowości.

Podobnie jak w ćwiczeniu Lumiere Minute, wybór konkretnego punktu widzenia, pozycji aparatu i momentu fotografowania będzie bardzo ważny i niewątpliwie wprowadzi w kadr zaskakujące wydarzenia.

4. Oczywiście, tworzenie portretu danej osoby może również obejmować pytania, w tym konkretnym przypadku o jej miejsce i życie w mieście/sąsiedztwie, o jej zawód i sposób, w jaki go definiuje, o przeszłość i teraźniejszość, o miejsca, w których czuje się mile widziana i te, których stara się unikać... Pytania muszą być dobrze przygotowane, ale młodzi filmowcy są zachęceni do korzystania z intuicji i znalezienia różnych sposobów podejścia do tego, co widzą i słyszą, aby stworzyć portret.
5. Na koniec materiał powinien zostać zmontowany w krótki film portretowy (5 do 8 minut), który da bardzo dokładny obraz spotkania z osobami wybranymi przez uczniów.

Pytaj o ich życie w mieście/sąsiedztwie, staraj się zrozumieć ich świat i wzmocnić ich poprzez swoje pytania.

Czego potrzebują, aby czuć się mile widziani? Gdzie czują się mile widziani? Jakie miejsca w okolicy lubią, a jakich unikają? Dlaczego? Gdzie są niewidzialni? Jak dane miejsce może stać się bezpieczniejsze, bardziej przyjazne? Jak można zaspokoić ich potrzeby?

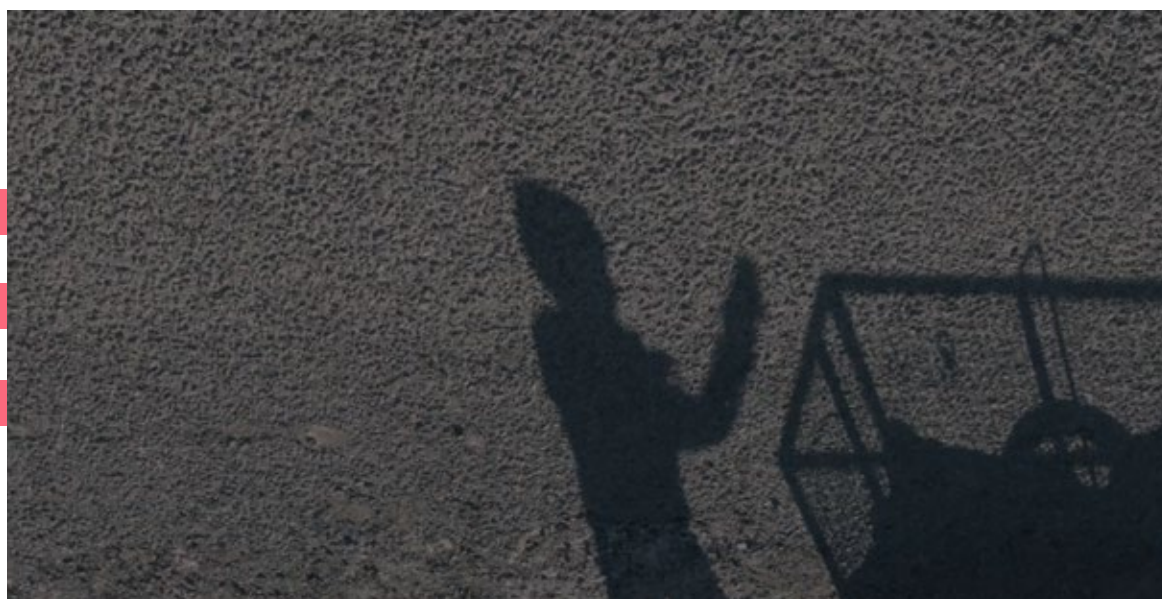
Porady techniczne dotyczące filmowania dla uczniów i uczennic:

- jeśli fotografujesz telefonem, trzymaj go poziomo (w formacie 16:9 lub 4:3) - to jest Twój styl, zobacz, który pasuje ci najbardziej z przestrzeni, możesz znaleźć te ustawienia w każdym telefonie
- jeśli używasz naturalnego światła - niektóre, że światło o wschodzie i przed zachodem słońca są najlepsze dla zdjęć lub fotografowania. Jeśli możesz, zaplanuj swoje zdjęcia wokół tego czasu (możesz zobaczyć dokładne czasy z szybkim sprawdzeniem w Google)

- uważaj na efekt „contre jour”, wykorzystaj go na swoją korzyść (aby stworzyć estetyczne ujęcie sylwetki lub jeśli chcesz zachować anonimowość postaci)
- jeśli fotografujesz telefonem i „z ręki”, ujęcie będzie się zbyt chwiać, użyj statywu, jeśli go masz, lub oprzyj telefon na jakiejś powierzchni/podporze gdzieś, aby stworzyć punkt podparcia, który sprawi, że kadr będzie bardziej stabilny.
- „Zmontuj” uchwycony materiał filmowy w programie montażowym, który Twój komputer posiada odstawowy (Windows Movie Maker; Filmora), możesz też pobrać darmowe aplikacje na telefon, które pozwolą Ci edytować materiał bezpośrednio na niego (np. KineMaster lub Vid-Creator).

**KLUB
PIŁKARSKI
NEFTA
YVES PIAT
(2018)**

TYTUŁ FILMU:

Klub piłkarski Nefta (2018), reż. Yves Piat

PRZEDMIOT:

język polski, etyka, zajęcia wychowawcze

TEMAT:

współpraca

WĄTKI:

zbiorowość a jednostka, granice (między państwami i między ludźmi), świadomość społeczna, zaufanie i relacje, wspólny cel, koordynacja i komunikacja

CEL GŁÓWNY:

uczniowie i uczennice **edukacji społecznej** zastanowią się nad tym, jak współpracować w grupie i ze społecznością, w której żyją. Zajęcia pomogą im zrozumieć, jakie warunki decydują o sukcesie działań grupowych, przyjąć szeroką perspektywę podczas pracy z innymi oraz komunikować się i negocjować cele w pozytywny, pozbawiony przemocy sposób.

Edukacja twórcza zapozna uczniów z eksperymentalnymi technikami filmowymi i ideą filmu krótkometrażowego. Praktyka twórcza obejmie ćwiczenia w kręceniu filmów z przedstawicielami społeczności z perspektywy żaby i z lotu ptaka oraz skupi się na naszej roli w przestrzeni miejskiej i społecznościowej.

CELE SZCZEGÓŁOWE:

uczniowie i uczennice będą:

- rozwijać umiejętności kreatywnego i krytycznego myślenia, aby inspirować do głębszego zrozumienia, odkrywać twórcze podejście do swojej społeczności lokalnej,
- poznają warunki, w jakich indywidualne postawy mogą sprzyjać współpracy i wspierać rozwój nowych przyjaźni,
- ćwiczyć umiejętności komunikacyjne i koordynacyjne.

METODY:

- Gra poetycka
- Analiza filmu
- Dyskusja

- Warsztat (kontekst społeczny)
- Ćwiczenia twórcze – fotografia i filmowanie

MATERIAŁY:

- Kartki i długopisy
- Prezentacja (czekamy)
- Tablica/flipchart
- Telefon/tablet/kamera lub aparat fotograficzny z funkcją nagrywania, komputer i oprogramowanie do edycji (np. jeden z darmowych programów, takich jak edytor wideo YouTube, iMovie lub DaVinci Resolve)
- Statyw do telefonu, statyw lub statyw do aparatu fotograficznego

CZAS ZAJĘĆ:

---

2 x 45 minut plus czas do omówienia pracy domowej

PLAN ZAJĘĆ

Poniższy scenariusz lekcji jest oparty na schemacie uczenia się przez doświadczenie, znanym jako cykl Kolba. Poszczególne etapy tego schematu prowadzą uczniów od doświadczenia filmowego do akumulacji wiedzy i kształcenia kompetencji.

LEKCJA 1

WPROWADZENIE:

ZAJĘCIA OTWIERAJĄCE

Gra poetycka/opowiadanie – Exquisite Corpse

Przed projekcją filmu zaprosz klasę do wspólnej zabawy poetyckiej „Exquisite Corpse”. Poprzez wnioskowanie i dedukcję uczniowie mają za zadanie w kreatywny sposób przewidzieć, co się stanie z filmem przed jego obejrzeniem, na podstawie słów z podpowiedzi.

Kieruj się tą stroną: <https://poets.org/text/play-exquisite-corpse>

Instrukcja krok po kroku:

1. Materiałem stymulującym do tego ćwiczenia/gry są słowa podpowiedzi związane z fabułą i tematami z filmu *Klub piłkarski Nefta*

https://en.wikipedia.org/wiki/Exquisite_corpse

2. Sugerowane słowa podpowiedzi do przewidywania, o czym może być film – zrób z nich krótkie zdania:
  - Cele
  - Granice
  - Partnerzy
  - Gra
  - Sukces
3. Następnie zobacz *Klub piłkarski Nefta* z klasą.

REFLEKSJA

Po projekcji zainicjuj ogólną dyskusję na temat filmu, dając uczniom szansę na wyładowanie emocji, ugruntowanie zrozumienia fabuły i wymianę interpretacji przesłania. Następnie uczniowie prezentują swoje pomysły z gry poetyckiej „Wykwintne zwłoki” i porównują je z fabułą. Kto był najbliższy, a kto najdalej od rozwiązania?

Instrukcja krok po kroku:

Rozpocznijcie dyskusję, wykorzystując poniższe pytania:

- Kim są chłopcy?
- Jakie są ich relacje?
- Jakie są ich pasje?

- Jakim językiem się posługują? Gdzie jesteśmy geograficznie?
- Czy film jest śmieszny czy smutny (wyjaśnij dlaczego)?
- Jakie jest ich podejście do znaleziska?
- Na co liczy starszy chłopiec?
- Co planuje zrobić? Dlaczego?
- Czy to dobry pomysł? Jak rozumiesz jego aspiracje i nadzieje w nowej sytuacji?
- Co robi jego młodszy brat? Dlaczego?
- Jak kończy się film? Czy uważasz, że jest to szczęśliwe zakończenie?
- Co zostało utracone, a co zachowane dzięki takiemu rozwojowi wydarzeń?

LEKCJA 2

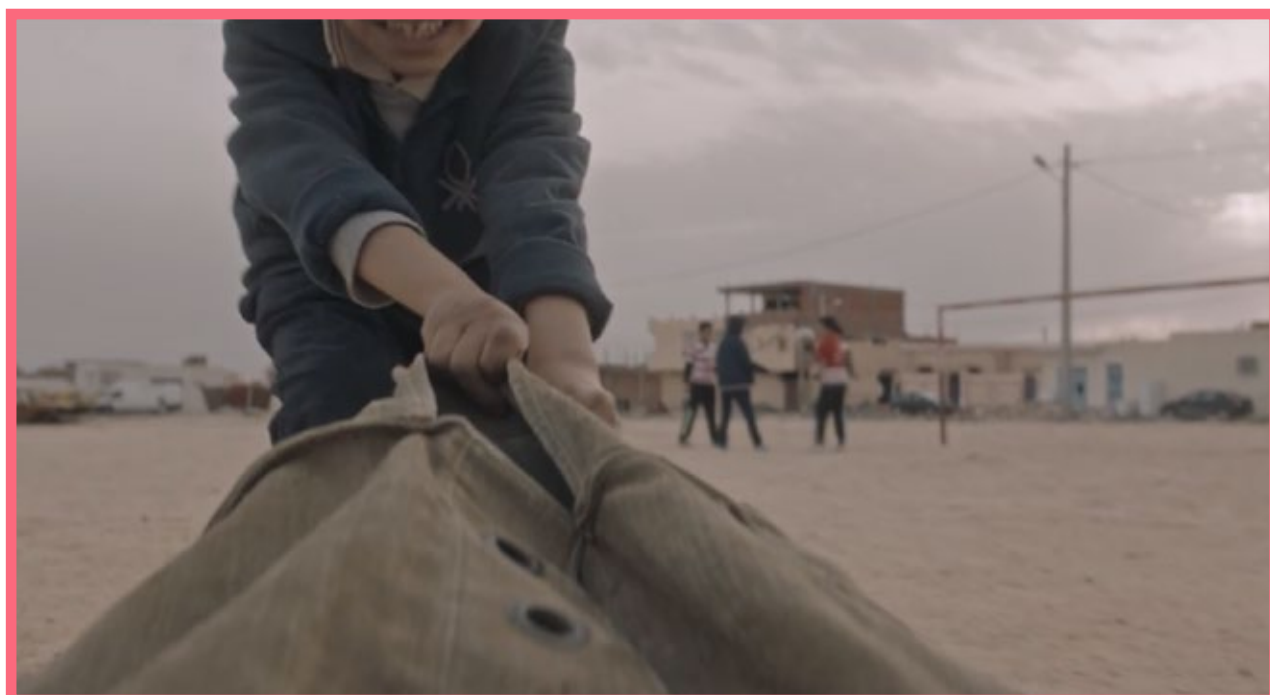
ETAPY TEORII I ZASTOSOWANIA:

Na drugiej lekcji omówiony zostanie temat współpracy w społeczeństwie. Zajęcia rozpoczną się od analizy języka filmowego, która przybliży uczniom temat, a także przyczyni się do lepszego zrozumienia filmowych środków wyrazu.

Analiza sceny

Rozszerzenie kadru

Proponujemy, by dyskusję teoretyczną rozpocząć od krótkiej analizy sceny, tj. sceny, która stanowi kadr filmu *Klub piłkarski Nefta* z boiska (14:39 – 16:16). Scena ta może „wyzwolić” twórcze działanie uczniów, a także zwrócić ich uwagę na naturę udanej współpracy. Dodatkowo scena ta zawiera ważną wskazówkę dotyczącą sytuacji bohaterów, co zwiększa empatię i zrozumienie.

Instrukcja krok po kroku:

1. Zobacz fragment filmu – timecode 14:39min – 16:16min
2. Po projekcji przeprowadź dyskusję na temat współpracy, wykorzystując (w razie potrzeby) poniższe pytania:
  - Co ilustruje ta scena?
  - Jaka perspektywa została użyta w ostatnim kadrze?

- Dlaczego, Waszym zdaniem, zastosowano tę perspektywę? Zastanówcie się nad słowem „perspektywa” – czy przyczynia się ono do zrozumienia natury udanej współpracy?
- Jakie są przykłady współpracy w filmie?
- Kiedy współpraca przedstawiona w filmie jest udana, a kiedy nie? Dlaczego?
- Czy bracia współpracują ze sobą? Dlaczego ich współpraca jest nieudana?
- A co z handlarzami narkotyków? Co sprawia, że im się nie udaje?
- Czy w filmie są jakieś pozytywne przykłady współpracy?
- Jakie jest Twoje osobiste zdanie na temat współpracy?
- Czy wolisz współpracować w grupie, czy jesteś raczej indywidualistą?
- Czy potrafisz wymienić jakieś korzyści ze współpracy z innymi?
- Jakie są koszty i zagrożenia związane z pracą w grupie?

3. Zakończ dyskusję, odwołując się do prezentacji na temat warunków udanej współpracy

ETAPY TEORII I ZASTOSOWANIA:

Szersza perspektywa

Istnieje konkretny cel wizualnego opowiadania historii, dla którego reżyser zastosował te techniki wizualne, rozważając znaczenie języka metaforycznego. Co możemy podsumować z tej ostatniej sceny?

W ostatniej scenie filmu *Klub piłkarski Nefta* reżyser Yves Piat przenosi perspektywę kamery z ujęcia przez ramię na rozmowę między młodymi braćmi Abdalluhem i Mohammedem. Gdy Abdalluh ucieka, by wrócić do gry, zostawia swojego brata, który stoi i patrzy z niedowierzaniem na to, co zrobił z „proszkiem do prania”.

Wyjaśnienia młodszego brata Abdalluha na temat tego, co stało się z proszkiem do prania, ukazują jego perspektywę i rozwiązanie problemu grupy/drużyny. Wysłuchał innych, współdziałał, podejmując decyzje w celu znalezienia rozwiązania.

„Zrobiliśmy z nim linie, żeby przestać się kłócić. Koniec z kłótniami o rzuty różne czy wrzutki. No dalej chłopaki, idziemy?”

„Reżyser zmienia ujęcie kamery z boiska na ujęcie z lotu ptaka. Ujęcie z lotu ptaka rozszerza się, gdy kamera unosi się wysoko w niebo, w trakcie napisów końcowych, muzyki i komentarza meczu piłkarskiego. Reżyser pozostawia widzom to jedno ujęcie, ponieważ powiększa je z boiska do wyższej perspektywy, dając „szerszy widok” na boisko i otaczający je krajobraz. Ta zmiana kamery jest także narzędziem fabularnym – zmienił się widok, a wraz z nim nasza świadomość problemu.

Widok z lotu ptaka lub ujęcie znad głowy – Ten rodzaj ujęcia to ujęcie, w którym kamera jest umieszczona bezpośrednio nad obiektem, patrząc w dół pod kątem 90 stopni. Przypomina to widok ptaka patrzącego w dół. Takie ujęcie jest czasem stosowane ze względów praktycznych, a także jako decyzja twórcza, mająca na celu wzmocnienie metaforycznego języka filmowego i nadanie mu znaczenia.

Reżyser wykorzystał twórczy cel sytuacji w opowiadaniu, stosując zmienione ujęcie kamery, i dał możliwość poszerzenia spojrzenia na problemy, sytuację i różne cele, widok zmienił się zarówno wizualnie, jak i metaforycznie. Widzowie obserwują, jak widok się poszerza, jest wysoki i szeroki.

Można powiedzieć, że reżyser Yves Piat komentuje w ten sposób, że wraz z dystansem pojawia się perspektywa.

PRACA DOMOWA

PORTRETY Z FOLII CIENIOWEJ

Czy zauważyłeś artystyczne podejście w jednej ze scen? Czy pamiętasz scenę, która przedstawiała tylko cienie chłopców? Jak myślisz, dlaczego podjęto taką decyzję? Czy ma to związek z tym, co robili? Jakie wrażenie wywarła na Tobie estetyka tej „cienistej” sceny?

Timecode: 05.50min – 05.55min

W tym ćwiczeniu twórczym w grupie lub w parach stwórzcie 30-sekundowy portret z filmu cieniowego.

Do wyboru są dwie opcje:

Portret grupowy w cieniu – bądź kreatywny i baw się, komponując portret swojej grupy za pomocą techniki cieniowej – widzimy tylko cień/cienie każdego z uczestników grupy.

albo

Cienie w mieście/sąsiedztwie – wykaż się kreatywnością i zabaw się w odkrywanie miasta za pomocą aparatu i cieni tworzonych przez budynki, przedmioty i ludzi.

Instrukcja krok po kroku:

1. Najpierw zastanów się, jakie jest światło i jak powstają cienie – oto kilka rzeczy, które warto wziąć pod uwagę:
  - pora dnia
  - pogoda
  - światło naturalne czy elektryczne?
  - wewnątrz czy na zewnątrz
  - światło wpadające przez okno lub cienie na ścianach, na podłogach, w domu/szkole itp.,
  - jak światło słoneczne pada na miasto, budynki, ludzi, przedmioty, ruchome cienie.
2. Należy zastanowić się, jak ustawić kamerę – czy trzeba ułożyć kształty, aby cienie działały w kamerze?
3. Stwórz film, używając aparatu fotograficznego lub kamery w smartfonie.
4. Podziel się swoimi portretami z filmu cieniowego z klasą i na naszym Padlecie.
5. Przedyskutujcie i pochwalcie się swoją twórczością. Jak oceniasz wyniki swojej pracy i zastosowane techniki?

WARSZTAT SPOŁECZNY

Końcowe warsztaty społeczne związane z filmem „Klub piłkarski Nefta” mają wzmocnić refleksję uczestników nad udaną współpracą i komunikacją oraz pomóc im rozwinąć odpowiednie kompetencje. Dodatkowo celem warsztatu jest również wsparcie młodzieży w zamknięciu projektu w sposób, który uzna za satysfakcjonujący i spełniający.

W tej pierwszej opcji zostaniesz poproszony o ponowną pracę z gościem. Pomyślcie o odnoszącym sukcesy współpracowniku z Waszej społeczności. Osoba ta może być przedstawicielem gminy lub nieformalnego ciała wspierającego władze lokalne we wprowadzaniu zmian w środowisku lub procesie konsultacji społecznych. Czy jest szansa na spotkanie z tą osobą i poznanie jej sposobów na to, by ludzie współpracowali ze sobą i porozumiewali się bez uprzedzeń? Jeśli tak, poproś facylitatora,

aby dołączył do Ciebie i podzielił się swoim doświadczeniem z pierwszej ręki w zakresie negocjacji i osiągnięcia wspólnych celów, najlepiej na poziomie całej społeczności.

Ewentualnie możecie skupić się na zamknięciu projektu. Podczas kolejnych zadań twórczych – tego dołączonego do tego filmu i ogólnego, który skupi się na końcowym efekcie projektu, młodzież będzie musiała zastanowić się nad kształtem swojej ostatecznej opowieści o społeczności. Teraz może być czas, aby zatrzymać się, uczcić całą wykonaną pracę i zastanowić się nad wynikami. Spotkajcie się, aby omówić to, czego nauczyliście się podczas spacerów, spotkań z mieszkańcami i pracy z archiwami. Jak opisałibyście swoją społeczność? Czy możecie coś o niej powiedzieć używając tylko pięciu przymiotników? Pomyślcie, czy jest jeszcze coś, czego powinniście się dowiedzieć – jest jeszcze czas, bo nie skończyliście jeszcze swojej ostatecznej historii.

Na koniec, możesz wykorzystać ten slot, aby poświęcić trochę więcej czasu na podsumowanie swoich doświadczeń ze współpracy w ramach projektu. Podzielcie się ze sobą swoimi przemyśleniami na temat tego, co sprawiło, że staraliście się bardziej, a co było może nieco mniej wzmacniającym doświadczeniem. Otwórz przestrzeń na szczerą i partnerską wymianę opinii, interweniując w razie potrzeby. Uczniowie nie powinni się nawzajem obrażać, a jednak rozmowa o trudnościach jest ważna. Stwórz przestrzeń do wyrażenia wzajemnej wdzięczności. Porozmawiajcie o podziale pracy. Może w zespole są osoby, które chciałyby bardziej zaangażować się w rozwój tego projektu lub takie, które czują, że wykonują większość pracy i są już tym zmęczone. Ostatni etap może być sposobem na przywrócenie równowagi i upewnienie się, że wszyscy wnieśli podobny wkład w projekt. Świątuj i ciesz się! Wykonaliście świetną pracę docierając do tej pory. Przystąp do ostatniego etapu w dobrym nastroju, z odświeżoną motywacją.

FUNDACJA CENTRUM EDUKACJI OBYWATELSKIEJ

Stowarzyszenie Miłośników Rozbarku ma na celu zbieranie pamiątek związanych z kopalnią i dzielnicą, spotkania z ciekawymi ludźmi oraz wspólne projekty z Teatrem Tańca Rozbark. Stowarzyszenie powstało w sierpniu 2020 roku i liczy ono aż 50 członków. Z czego większość to byli pracownicy dawnej rozbarskiej kopalni, którą zlikwidowano w 2004 roku. Izba Pamięci „Rozbarku” jest miejscem do spotkań seniorów z najmłodszymi, ale również z uczniami bytomskich szkół, którzy poznają całą historię, tradycję oraz najistotniejsze wydarzenia związane z Rozbarkiem.

Źródło: Facebook Stowarzyszenia Miłośników Rozbarku

Uczestnicy i uczestniczki projektu „Shortcut – młodzi filmują swoje miasto” mieli niepowtarzalną okazję spotkać się z członkami Stowarzyszenia, którzy przez lata byli związani z kopalnią, czy to zawodowo, czy społecznie. Kopalnia była swego rodzaju organizatorem życia społecznego, co wciąż przekłada się na duży związek emocjonalny z tym miejscem i poczucie wspólnoty. Spotkanie było doskonałą okazją do uzupełnienia wiedzy i przeprowadzenia warsztatów społecznych po projekcji filmu *Klub piłkarski Nefta* (2018) reż. Yves Piat, która dotyczyła tematu współpracy. Tematy poruszane podczas warsztatu dotyczyły zbiorowości a jednostki, świadomości społecznej i budowania zaufania oraz relacji.

Stowarzyszenie Miłośników Rozbark włożyło w izbę pamięci dużo pracy i trudu, ale też swoje zaangażowanie do dawnego zakładu pracy jakim była KWK „Rozbark”. Podczas spotkania poruszono dodatkowo tematy nawiązujące do miejsca oraz wytrwałości w podejmowaniu oddolnych inicjatyw. Przy okazji rozmowy pojawiły się wątki historyczne dotyczące Bytomia, jako miasta górniczego, był to pretekst do dyskusji o nadchodzących i dziejących się już zmianach w mieście, niegdyś górniczym i przemysłowym, dziś szukającym nowych dróg rozwoju.

Źródło: [Facebook Stowarzyszenia Miłośników Rozbarku](#)

Uczestnicy i uczestniczki projektu z zaciekawieniem i uważnością słuchali opowieści byłych górników, dla niektórych szokiem był ogrom prowadzonych prac górniczych na terenie Bytomia.

Spotkanie z pewnością wzbogaciło postrzeganie Bytomia o perspektywę historyczno-społeczną, ale nie odpowiedziało na wszystkie pytania dotyczące tkanki miejskiej, co spowodowało późniejszy dobór gości.

WARSZTAT KREATYWNY

Opowieść o naszym miejscu poprzez muzykę

Jak muzyka została wykorzystana w filmie? Czy miała ona ważne znaczenie fabularne? Jak słuchanie muzyki zmieniało rytm filmu? Skąd pochodziła dana piosenka? Czy była charakterystyczna dla miejsca, w którym się znajdowaliśmy?

Praktyka:

1. Każdy uczeń i uczennica z klasy lub grupy powinien wybrać jeden utwór muzyczny (bez piosenek).
2. Posłuchajcie wspólnie wszystkich utworów i spróbujcie wyjaśnić, jak się przy nich czujecie. Spróbujcie powiązać muzykę z jakimiś konkretnymi miejscami z waszego miasta lub miejsca w okolicy.
3. Wybierzcie 3 lub 4 miejsca oraz związane z nimi utwory muzyczne i spróbujcie je połączyć tworząc krótki film, pracując w małych grupach. Ten film nie powinien być teledyskiem, ale raczej wyrażać związek między muzyką a wybranym miejscem. Może to być krótka historia, z postaciami, lub może to być obserwacja dokumentalna, a nawet forma eksperymentalna. Zastanów się nad formą i poświęć czas na przygotowanie swojego pomysłu.

4. Zanim nakręcisz krótki film, zastanów się nad ustawieniem kamery i poszczególnymi ujęciami, nad czasem, w którym go nakręcisz, a także nad tym, skąd będzie słycać muzykę? Z urządzenia, które zobaczymy w kadrze czy zostanie dodana podczas montażu?
5. Po nagraniu i obejrzeniu materiału filmowego, użyj programu do edycji i złóż materiał tak, aby odtworzyć uczucie, jakie wywołuje muzyka w tym miejscu. Możesz dodać głos lektora lub napisy podczas edycji.
6. Obejrzyjcie wspólnie 3 lub 4 krótkie filmy, omówcie i przeanalizujcie, co jest w nich specyficzne, jakie są różnice między wybranymi przez was formami. Czy są one związane z muzyką? W jaki sposób?

Przykład tego typu ćwiczeń możesz zobaczyć tutaj:

<https://vimeo.com/418039996>

5.

PRZYKŁADOWE FORMULARZE

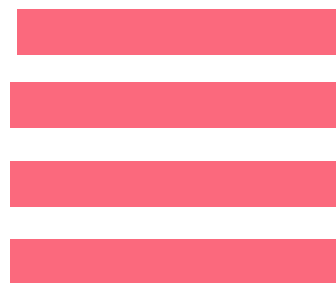

PRZEKAZANIA PRAW

DO WIZERUNKU

Przekazanie praw do wizerunku dziecka (osoby, które nie ukończyły 16. rok życia)

Ja, niżej podpisany(a) .....

Zamieszkały(a) w (adres) .....

oświadczam, że wyrażam zgodę na nieodpłatne wykorzystanie wizerunku mojego/pozostającego pod moją opieką dziecka ..... (imię i nazwisko dziecka) utrwalonego podczas sesji fotograficznej dnia ....., w czasie .....,

przez....., z siedzibą w ....., przy ul. ...., postępującą się nr NIP: ..... i REGON: .....

Niniejsza zgoda dotyczy w szczególności wykorzystania mojego wizerunku w projekcie o nazwie: „.....”.

Zgoda obejmuje także przyszłe reedycje programu, nagrania materiałów filmowych w tym spotów reklamowych. Również wykonywanie zdjęć podczas trwania projektu, stworzenie publikacji wydawanych w ramach programu „.....” i publikację ich na stronie projektu i stronach innych programów edukacyjnych ..... wraz z social mediami.

Zgoda dotyczy utrwalenia i rozpowszechnienia wizerunku dziecka w zarejestrowanych materiałach fotograficznych i marketingowych dotyczących ww. programu, jak również w innych materiałach tworzonych na potrzeby działalności ..... i rozporządzania powstałą rejestracją fotograficzną i materiałami na następujących polach eksploatacji:

- a. utrwalanie (w tym wprowadzanie do pamięci komputera lub innego urządzenia), na wszelkich nośnikach, w jakiegokolwiek technice (w tym cyfrowej), systemie lub formacie, zapisem mechanicznym, optycznym, magnetycznym, elektronicznym lub innym; drukiem, na nośnikach audio lub video, nośnikach światłoczułych, magnetycznych, optycznych, dyskach, nośnikach komputerowych i wszelkich innych nośnikach zapisów i pamięci;
- b. wszelkie zwielokrotnianie, w tym; techniką magnetyczną na kasetach video, audio, dyskach audiowizualnych, audialnych, techniką światłoczułą i cyfrową, drukiem, techniką zapisu komputerowego,
- c. wszelkie nadawanie i reemitowanie, w tym w stacjach naziemnych, za pośrednictwem satelity, w sieciach multimedialnych lub telekomunikacyjnych lub innych systemach przekazu (w tym tzw. simulcasting lub webcasting) w sposób niekodowany lub kodowany, w obiegu otwartym lub zamkniętym, w jakiegokolwiek technice (w tym analogowej lub cyfrowej, systemie lub forma-

cie, z lub bez możliwości zapisu, w tym także w serwisach tekstowych, multimedialnych, internetowych, telefonicznych lub telekomunikacyjnych, w tym także w ramach tzw. „platform cyfrowych”, dla odbiorców wszelkich systemów odbioru telewizji i radia (w tym także „on demand”, „pay per view”, w zamkniętych obiektach, itp.), w tym internet,

- d. wszelkie publiczne udostępnianie w taki sposób, aby każdy mógł mieć do niego dostęp w miejscu i czasie przez siebie wybranym, w tym poprzez stacje naziemne, za pośrednictwem satelity, sieci kablowe, telekomunikacyjne lub multimedialne, bazy danych, serwery lub inne urządzenia i systemy, w tym także osób trzecich, w obiegu otwartym lub zamkniętym, w jakiegokolwiek technice (w tym analogowej lub cyfrowej), systemie lub formacie, z lub bez możliwości zapisu w tym także w serwisach wymienionych w lit. c), w tym Internecie, w tym na stronach internetowych .....,
- e. wszelkie publiczne odtwarzanie, wyświetlanie,
- f. wprowadzenie do obrotu w kraju i za granicą, w tym przy użyciu internetu,
- g. wykorzystanie w całości lub we fragmentach w utworach multimedialnych, audiowizualnych,
- h. wykorzystanie w całości lub we fragmentach do celów promocji lub reklamy,
- i. użyczenie, wypożyczenie, najem lub wymiana nośników, na których wizerunek utrwalono.

Zgoda na rozpowszechnianie wizerunku obejmuje również prawo do dokonywania wszelkich modyfikacji całości lub części wizerunku, opatrywania wizerunku dodatkowymi zdjęciami, elementami graficznymi, napisami i wszelkiej obróbki cyfrowej.

Niniejsza zgoda na wykorzystanie wizerunku jest ograniczona czasowo do 10 lat po zakończeniu realizacji programu. Wyrażenie zgody na wykonanie zdjęcia i wykorzystanie wizerunku dziecka zgodnie z powyższym zakresem pozostaje całkowicie dobrowolne. Potrzeba uzyskania stosownej zgody wynika z przepisów prawa (tj. art. 81 ustawy Prawo autorskie i prawa pokrewne).

Wyrażam zgodę na przetwarzanie podanych danych osobowych, w tym wizerunku dziecka, przez ....., z siedzibą w ..... przy ul. ...., e-mail ..... tel. .... w celu upublicznienia w wydawnictwach, drukach, materiałach informacyjnych, promocyjnych i na stronie internetowej.

Informacje o zgodzie

Wiem, że:

1. Zgodę mogę wycofać w dowolnym momencie wysyłając wiadomość e-mailową zawierającą stosowne żądanie, wraz z imieniem i nazwiskiem, na adres .....
2. Wycofanie zgody nie wpływa na zgodność z prawem przetwarzania, którego dokonano na podstawie zgody przed jej wycofaniem.
3. Podanie danych jest dobrowolne, ale niezbędne do upublicznienia wizerunku.
4. Podane dane mogą być powierzane do przetwarzania podmiotom, które świadczą na rzecz ..... usługi związane z przetwarzaniem danych osobowych, z zastrzeżeniem, że te podmioty nie nabywają prawa do samodzielnego przetwarzania tych danych, a jedynie do wykonywania poleceń ..... w tym zakresie.
5. Dane będą przechowywane do czasu wycofania zgody, nie dłużej niż 10 lat po zakończeniu realizacji programu, w ramach którego wizerunek zostanie upubliczniony.
6. Dane osobowe mogą być udostępniane sponsorom projektów, w których zostanie wykorzystany utrwalony wizerunek, do celów kontroli finansowej tych projektów, na podstawie uzasadnionych prawnie interesów ..... oraz sponsorów, związanych z potrzebą kontroli sposobu wydatkowania środków finansowych.
7. Mam prawo żądania dostępu do danych, ich sprostowania, usunięcia lub ograniczenia przetwarzania, prawo wniesienia sprzeciwu wobec przetwarzania oraz prawo przenoszenia danych. Dopuszczalność korzystania z poszczególnych praw zależy od podstawy prawnej konkretnego przetwarzania.
8. Mam prawo do wniesienia skargi do organu nadzorczego (Prezesa Urzędu Ochrony Danych Osobowych).

.....
miejsce i data

.....
czytelny podpis
rodzica/opiekuna
prawnego (w wypadku osób,
które nie ukończyły 16 lat)

Przekazanie praw do wizerunku –

projekt „.....”

Dzień dobry,

Poniższy formularz dotyczy zgody na wykorzystanie wizerunku Pani/Pana osoby w projekcie uczestników/uczestniczek z ..... w ....., którzy uczestniczą w programie „.....”. Projekt odbywa się od ..... 20..roku i trwa do końca ..... 20.. roku.

Wszelkie informacje na temat okoliczności wykorzystania wizerunku osoby znajdują się poniżej.

Dziękujemy za wypełnienie formularza!

Ja niżej podpisany(a)

imię: ..... nazwisko: .....

adres e-mail: .....

oświadczam, że wyrażam zgodę na nieodpłatne wykorzystanie mojego wizerunku. Wizerunek będzie utrwalany podczas realizacji działań w ramach programu „.....” przez ..... (zwaną dalej .....), z siedzibą w ....., przy ul. ....., postępującą się nr NIP: ..... i REGON: .....

Niniejsza zgoda dotyczy w szczególności wykorzystania wizerunku na fotografiach, w publikacjach, w materiałach pomocniczych, na stronach internetowych ....., kanałach Facebook ....., Instagram ....., w innych mediach społecznościowych, na plakatach, w folderach – w ramach programu „.....”.

Zgoda obejmuje także przyszłe wydania tych publikacji, jak również wykorzystanie wykonanych zdjęć w innych publikacjach wydawanych w ramach programów edukacyjnych prowadzonych przez ..... i zamieszczenie na stronach internetowych innych programów edukacyjnych .....

Zgoda na rozpowszechnianie wizerunku obejmuje również prawo do dokonywania wszelkich modyfikacji całości lub części wizerunku, opatrywania wizerunku dodatkowymi zdjęciami, elementami graficznymi, napisami i wszelkiej obróbki cyfrowej. Niniejsza zgoda na wykorzystanie wizerunku jest ograniczona czasowo do 10 lat po zakończeniu realizacji programu. Wyrażenie zgody na wykonanie zdjęcia i wykorzystanie wizerunku zgodnie z powyższym zakresem pozostaje całkowicie dobrowolne. Potrzeba uzyskania stosownej zgody wynika z przepisów prawa (tj. art. 81 ustawy Prawo autorskie i prawa pokrewne).

Informacje o zgodzie

Wiem, że:

1. Zgodę mogę wycofać w dowolnym momencie wysyłając wiadomość e-mailową zawierającą stosowne żądanie, wraz z imieniem i nazwiskiem, na adres .....
2. Wycofanie zgody nie wpływa na zgodność z prawem przetwarzania, którego dokonano na podstawie zgody przed jej wycofaniem.
3. Wyrażenie zgody jest dobrowolne ale niezbędne do upublicznienia wizerunku.
4. Podane dane mogą być powierzane do przetwarzania podmiotom, które świadczą na rzecz ..... usługi związane z przetwarzaniem danych osobowych, z zastrzeżeniem, że te podmioty nie nabywają prawa do samodzielnego przetwarzania tych danych, a jedynie do wykonywania poleceń ..... w tym zakresie.
5. Dane będą przechowywane do czasu wycofania zgody, nie dłużej niż 10 lat po zakończeniu realizacji programu, w ramach którego wizerunek zostanie upubliczniony.
6. Dane osobowe mogą być udostępniane sponsorom projektów, w których zostanie wykorzystany utrwalony wizerunek, do celów kontroli finansowej tych projektów, na podstawie uzasadnionych prawnie interesów ..... oraz sponsorów, związanych z potrzebą kontroli sposobu wydatkowania środków finansowych.
7. Mam prawo żądania dostępu do danych, ich sprostowania, usunięcia lub ograniczenia przetwarzania, prawo wniesienia sprzeciwu wobec przetwarzania oraz prawo przenoszenia danych. Dopuszczalność korzystania z poszczególnych praw zależy od podstawy prawnej konkretnego przetwarzania.
8. Mam prawo do wniesienia skargi do organu nadzorczego (Prezesa Urzędu Ochrony Danych Osobowych). W razie wątpliwości co do legalności przetwarzania danych osobowych przez ....., zachęcamy jednak do wcześniejszego skontaktowania się z nami.

.....
miejsce i data

.....
czytelny podpis

Młodzi filmują swoje miasto. Przewodnik do realizacji projektów filmowo-społecznych o życiu lokalnej społeczności

Publikacja opracowana w ramach projektu "Shortcut – młodzi filmują swoje miasto" realizowanego przez Centrum Edukacji Obywatelskiej (Polska), Creative Centre The Nerve (Irlandia Północna), Arte Urbana Collectif (Bułgaria) w latach 2020-2022. Projekt współfinansowany jest przez Unię Europejską w ramach programu Erasmus+.

ISBN: 9788367226288

Strona internetowa projektu: www.kultura.ceo.org.pl

Link do wersji elektronicznej publikacji: ....

Autorzy tekstów: Karolina Giedrys-Majkut, Sharron Currie, Ralitsa Asenova, Patrycja Paczyńska-Jasińska, Elżbieta Grab

Koordinacja projektu i redakcja merytoryczna: Karolina Giedrys-Majkut, Patrycja Paczyńska-Jasińska, Dorota Nawalany

Redakcja i korekta tekstu: eKorekta24.pl

Projekt graficzny: Żaneta Strawiak

Skład: Radosław Bućko

Warszawa 2022

Wydawca:

Fundacja Centrum Edukacji Obywatelskiej
ul. Noakowskiego 10, 00-666 Warszawa
www.ceo.org.pl

Centrum Edukacji Obywatelskiej to największa edukacyjna organizacja pozarządowa w Polsce. Przy jej wsparciu nauczycielki i nauczyciele wprowadzają do szkoły metody nauczania i tematy, dzięki którym uczennice i uczniowie angażują się w swoją edukację i lepiej radzą sobie z wyzwaniami współczesnego świata. Prowadzimy programy, które rozwijają wiarę we własne możliwości, otwartość oraz krytyczne myślenie, uczą współpracy i odpowiedzialności, zachęcają do zaangażowania w życie publiczne i działania na rzecz innych. Proponowane rozwiązania opieramy na ponad 25-letnim doświadczeniu, wiedzy eksperckiej i współpracy z praktykami. Z naszego wsparcia korzysta około 20 tysięcy nauczycielek i nauczycieli oraz dyrekcja kilku tysięcy szkół z całej Polski.

Publikacja jest dostępna na licencji Creative Commons Uznanie autorstwa 4.0 Polska. Pewne prawa zastrzeżone na rzecz Fundacji Centrum Edukacji Obywatelskiej.

